

فرامطالعه پژوهش‌های عوامل مؤثر بر سرقت در طول سال‌های ۸۵ تا ۹۶ در کلانشهر تهران و راهکارهای مقابله با آن

هوشنگ گراوند*، علی دلاور**

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۷/۱۲

تاریخ بازنگری: ۹۹/۰۶/۱۸

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۰۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر انجام فرامطالعه پیرامون پژوهش‌های صورت گرفته در رابطه با سرقت در طول سال‌های ۸۵ تا ۹۶ در کلانشهر تهران و راهکارهای مقابله با آن می‌باشد. ۱۰ مطالعه در حوزه وقوع سرقت شناسایی شد. نتایج قسمت فراتحلیلی و فراروش نشان دادند که پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه موضوع پژوهش بجز در موارد (مدل تحلیلی مستخرج از چارچوب نظری و بررسی پیشینه، آزمون مقدماتی وسیله اندازه‌گیری، تعریف عملیاتی، سنجش پایایی و روایی، ذکر محدودیت و موانع پژوهشی و ملاحظات اخلاقی) در حد نسبتاً مطلوبی قرار دارند و همچنین نتایج قسمت فراتحلیل نشان داد که شاخص اندازه اثر ترکیبی در حوزه‌ی عوامل مؤثر بر وقوع سرقت در مدل ثابت ۰/۴۳۸ و تصادفی ۰/۴۱۴ می‌باشد که با توجه به معیار کوهن میزان اندازه اثر، زیاد بود. اما در بررسی جداگانه، در حوزه‌ی عوامل مؤثر بر وقوع سرقت اندازه اثر مقوله عوامل فردی بیشتر از مقوله‌های عوامل خانوادگی و فرهنگی - اجتماعی بود. نتایج حاکی از عدم سوگیری انتشار در نمونه فراتحلیل بود. با توجه به ناهمگنی در مطالعات، تحلیل تعدیل کننده‌ها صورت گرفت که بیانگر تأثیر تعدیل کننده‌ی سال انجام و روش نمونه‌گیری بود.

واژگان کلیدی: فرامطالعه، فراتحلیلی، فراروش، سرقت، کلانشهر تهران.

طرح مسأله

زندگی اجتماعی تحت تأثیر و حاکمیت قواعد یا هنجارهای اجتماعی است. هنجارها به صورت ساده، راهنمای رفتارهای مناسب و نامناسب افراد جامعه در موقعیت‌های معین تعریف می‌شوند. جرم به آن دسته از اعمال اشاره دارد که از لحاظ هنجارهای حقوقی یا اجتماعی مربوطه به منزله اعمال انحرافی یا ضداجتماعی تعیین و ارزیابی می‌گردد و مجازات به دنبال دارد (Clinard & Meier, 2008) به نقل از Noghani Dokht Bahmani & Mir (Mohama Tabar, 2015). امروزه، موارد مجرمانه زیادی از رسانه‌ها گزارش می‌شود که این موارد مجرمانه می‌توانند هرکجا دیده شوند و تعداد آن‌ها بر اساس مناطق مختلف، متفاوت است. میزان بالای جرم، احساس ناامنی در مردم ایجاد می‌کند، بنابراین، جرم یک مشکل بزرگ در جامعه است؛ زیرا انجام فعالیت‌های مجرمانه در هر منطقه، کیفیت زندگی در آن منطقه را کاهش و ریسک را در انجام فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی افزایش می‌دهد که به این ترتیب، سطح رفاه کاهش و هزینه‌های زندگی افزایش می‌یابد. از سوی دیگر، وقوع جرم در هر منطقه دولت را مجبور می‌سازد برای مقابله با آن و برقراری نظم و امنیت و تأمین حقوق شهروندان، به توسعه کمی و کیفی نهادهای مبارزه با جرم بپردازد و هزینه‌هایی را در جهت تعقیب، دستگیری و نگهداری مجرمان متحمل شود که انجام آن موجب کاهش منابع عمومی در دیگر امور اجتماعی و اقتصادی، مانند: زیرساخت‌های اقتصادی، آموزشی و بهداشتی می‌شود (Madahi, 2011: 304).

آمارهای جرم در ایران حکایت از نوسانی بودن میزان جرم دارد؛ به طوری که در مواردی میزان جرم در طول دوره‌ای روند افزایشی و در طول دوره‌ای دیگر روند کاهش‌ی را داراست. مطالعات و پژوهش‌های انجام‌گرفته در خصوص سرقت در ایران طی دو دهه اخیر نتوانسته است بازدارندگی دانش‌محور، مدیریت‌محور و انتظام‌بخش در لایه‌های مختلف جامعه را فراهم سازد و به‌رغم انجام مطالعات، پژوهش‌ها و همچنین برگزاری همایش‌ها و انتشار مقالات متعدد در رابطه با عوامل، زمینه‌ها و بسترهای وقوع سرقت و راهکارهای پیشگیری از سرقت باز هم سرقت بیشترین وقوع جرم را در کشور به خود اختصاص داده است و روند صعودی آمار سرقت‌های عادی در کشور با تعداد کل سرقت ۲۴۵۸۷۲ فقره سرقت در سال ۱۳۷۵ به تعداد ۷۶۵۳۱۶ فقره سرقت در سال ۱۳۹۴ دلالتی بر این موضوع است (سالنامه آماری مرکز آمار ایران، ۲۰۱۶؛ به نقل از: Vadadhi & Naderi, 2019: 265). همان‌طور که آمار نشان می‌دهد از جمعیت کل کشور حدود ۱۲ درصد در تهران بزرگ سکونت دارند. بر این اساس حدود ۳۵ درصد از سرقت‌های عادی و ۳۴ درصد از

سرقت به عنف و زورگیری در این شهر رخ می‌دهد که بالغ بر یک سوم سرقت‌ها را شامل می‌شود. آمارها نشان می‌دهد در هر سال به‌طور متوسط ۵۵ مورد سرقت در هر ۱۰۰۰۰ نفر جمعیت در استان تهران وجود داشته است به‌طوری‌که میزان سرقت در این استان رو به افزایش بوده است. مقایسه جمع کل سرقت میان استان تهران و استان‌های هم‌جوار نشان می‌دهد که میزان سرقت در استان تهران بیشتر از استان‌های هم‌جوار است (Vadadhir & Naderi, 2019). مطالعه کلانتری و نظری در مناطق ۱۱ و ۱۲ تهران نشان می‌دهد که وقوع سرقت در تمام روزهای هفته بارز است و بیشتر جرائم در ساعات اداری روز و هم‌زمان با فعالیت مردم و ادارات، ساعات کار مراکز خرید، بانک‌ها و سازمان‌ها رخ می‌دهد (Kalantari, Ghasri, Jabbari & Ghezelbash, 2013).

در ارتباط با سرقت پژوهش‌های پراکنده‌ای در شهر تهران انجام گرفته است برای مثال؛ در تحقیقی که صفاری (2006) درباره سرقت در ایران انجام داده در بررسی میزان سرقت در استان‌ها و مقایسه آن‌ها با یکدیگر که با استفاده از داده‌های در دسترس خود یعنی درصد پرونده‌های مختومه مربوط به سرقت در هر استان، کل پرونده‌های مختومه دادگاه‌های عمومی و تجدیدنظر در استان و نیز جمعیت استان‌ها در سال ۱۳۷۸، استان تهران را از لحاظ میزان سرقت دارای رتبه اول در میان استان‌ها دانسته است.

هر یک از پژوهش‌های مذکور، از نظر مبانی نظری و رویکرد پژوهشی خاص خود، به یافته‌های محدودی دست‌یافته‌اند. حال آنکه مطالعات مذکور در قالب مطالعه‌ای واحد و به عبارتی دقیق‌تر در قالب فرامطالعه می‌تواند دورنمایی کلی از آسیب‌های اجتماعی کلانشهر تهران را مشخص نماید؛ بنابراین پژوهش حاضر در قالب یک فرامطالعه انجام خواهد گرفت. فرامطالعه^۱ شامل سه قسمت است که این سه قسمت عبارت‌اند از: ۱. فراتحلیل^۲ (تجزیه و تحلیل محتوای مطالعات اولیه) ۲. فراروش^۳ (تجزیه و تحلیل روش‌شناسی مطالعات اولیه) ۳. فرانظری^۴ (تجزیه و تحلیل نظری مطالعات اولیه) (Azkia & Tavakoli, 2006).

مسائل مربوط به آسیب‌شناسی اجتماعی در جامعه ما نسبت به سایر حوزه‌های جامعه‌شناسی گسترده است و حجم درخوری از پژوهش‌های انجام‌شده در عرصه علوم اجتماعی به پژوهش‌های آسیب‌شناسی اجتماعی اختصاص دارد. تنوع و حجم پژوهش‌ها در

---

1. Meta-study
2. Meta-analysis
3. Meta-method
4. Meta-theory

این حوزه نشان‌دهنده ضرورت‌های جامعه و مسائلی است که جامعه دچار آن است. از سوی دیگر هنگامی که نتایج پراکنده که در پژوهش‌های جداگانه‌ای وجود دارند به یکدیگر مرتبط می‌گردند، شبکه دائمی دانش به جریان می‌افتد و نتایج و راهکارهای متصل به یکدیگر می‌توانند در ابعاد متفاوت به حل یک مسأله منجر شوند. از این رو بدیهی است که بخش عمده‌ای از فایده‌هایی که بر این‌گونه پژوهش‌ها مترتب است متوجه دستگاه برنامه‌ریزی و اجرایی می‌شود. فایده دیگر نتایج این‌گونه پژوهش‌ها استفاده از آن‌ها در نظام آموزشی دانشگاهی است. اطلاعات ناشی از موقعیت یک حوزه مطالعاتی در جامعه می‌تواند مورد توجه استادان و دانشجویان قرار گیرد و همین‌طور در غنی‌سازی متون درسی مفید واقع شود. دانشجویان با آشنا شدن با نقاط ضعف روش‌شناسی موجود در جامعه می‌توانند در جهت رفع آن تلاش کنند و نظام آموزشی بدین طریق به دنیای پژوهشی متصل می‌گردد (Dadmehr, Rahimzade & Zeaei, 2018).

هدف این پژوهش تعیین خلأهای پژوهشی می‌باشد، به این معنی که با استفاده از روش مرور نظام‌مند مشخص می‌شود که در کلانشهر تهران در چه گروه‌هایی کمتر به بررسی عوامل مؤثر بر سرقت پرداخته شده است و یا بین پژوهش‌های انجام شده تناقض وجود دارد و یا در چه گروه‌ها و حوزه‌هایی پژوهش زیادی انجام شده است. در واقع از این طریق نیاز پژوهشی در زمینه عوامل مؤثر بر سرقت در کلانشهر تهران مشخص می‌شود و پژوهشگران آینده که در نظر دارند در این زمینه کار کنند، می‌توانند متناسب با خلأهای پژوهشی که مشخص می‌شود موضوع و گروه هدف پژوهش خود را تعیین نمایند.

هدف بعدی که با استفاده از روش فراتحلیل به آن پرداخته می‌شود، تعیین اندازه اثر متغیرهای مرتبط با عوامل مؤثر بر سرقت می‌باشد. در واقع از این طریق علاوه بر اینکه میانگین اندازه اثر عوامل مؤثر بر سرقت در گروه‌ها و روش‌شناختی مختلف به دست می‌آید همچنین نقش تعدیل‌کنندگی این متغیرها نیز در اندازه اثر عوامل مؤثر بر سرقت بررسی می‌شود. مسئولین این حوزه می‌توانند با اطلاع از اینکه چه متغیرهایی بر عوامل مؤثر بر سرقت تأثیر دارند و همچنین با دانستن میزان تأثیر آن، می‌توانند سیاست‌های خود را در جهت بهبود و کاهش آسیب‌ها در کلانشهر تهران تدوین و اولویت‌بندی نمایند. لذا این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال‌هاست که در ارتباط با عوامل مؤثر بر سرقت در کلانشهر تهران چه مطالعات و پژوهش‌هایی انجام گرفته و به چه مبانی نظری منتج گردیده است؟ پژوهش‌های انجام‌شده در کلانشهر تهران پیرامون عوامل مؤثر بر سرقت از لحاظ روش‌شناختی پژوهش از چه روشی بهره گرفته‌اند؟ میانگین و انحراف استاندارد اندازه اثر

فرامطالعه پژوهش‌های عوامل مؤثر بر سرقت...؛ گراوند و دلاور ۵

متغیرهای مرتبط با عوامل مؤثر بر سرقت در پژوهش‌های انجام شده به چه میزان است؟ با توجه به یافته‌های موجود از پژوهش حاضر، راهکارهای مناسب برای مقابله با عوامل مؤثر بر سرقت در کلانشهر تهران کدامند؟

پیشینه تحقیق

هایهورست^۱ و همکاران (2017) در یک مطالعه فراتحلیلی در خصوص سرقت به بررسی مطالعات مرتبط با روابط بین مصرف مواد مخدر و جرم پرداخته‌اند و با ترکیب نتایج این مطالعات تلاش داشته‌اند تا روند ارتباطی این دو شاخص و میزان شیوع آن را مشخص کنند. برای انجام این مهم، بیست مطالعه برای فراتحلیل گزینش شده‌اند. یافته‌های مطالعه بعد از تعیین اندازه اثر نشان داده است که چنین روندی در ارتکاب به سرقت نقش مهمی دارد و شواهد دسترس‌پذیر نشان از افزایش رفتارهای جرمی مازاد دارد.

کارجا و وورل^۲ (2015) برای شناسایی ارتباط بین کنترل پلیسی و جرم سرقت، از روش فراتحلیل بهره جسته‌اند. این پژوهش با تمرکز روی مطالعات طولی و استفاده از داده‌های سطح کلان، دست به تعیین جایگاه تجربی این روابط زده است. برای این پژوهش، از ۲۴ مطالعه که حائز شرایط ورود به فراتحلیل بوده‌اند، در ترکیب و تحلیل نهایی دوازده مطالعه به‌عنوان نمونه نهایی در فراتحلیل بررسی و تحلیل شده‌اند. نتایج مطالعه نشان از وجود رابطه حدافلی و معکوس بین کنترل پلیسی و ارتکاب به جرم سرقت دارد.

ویکاماسکرا^۳ و همکاران (2015) در یک مطالعه فراتحلیلی، هزینه‌های سربراشده روی مجرمان رده‌های سنی بزرگ‌سال را بررسی کرده‌اند. این پژوهش از بین جامعه آماری ۸۵۲۰ مورد مطالعه مرتبط با موضوع پژوهش، به ترکیب ۲۱ مورد پژوهش اقدام کرده است. یافته‌های توصیفی نشان می‌دهد که ابتدا سرقت و سپس قتل، هزینه‌های زیادی را سربراشده مجرمان کرده است. ارزیابی‌های فراترکیب در این مطالعه حکایت از کاهش هزینه‌های جرمی طی پانزده سال برای جامعه آمریکا داشته است؛ البته تحقق چنین امری مشروط به انجام به‌روز مطالعات و تدوین سیاست‌گذاری در خصوص سرقت و سپس قتل برای مجرمان رده‌های سنی بزرگ‌سال بوده است. بازنگری در خصوص برنامه‌ریزی‌های مرتبط با حوزه سیاست‌گذاری قضایی و انتظامی در این حوزه نیز امری ضروری تلقی شده است.

---

1. Hayhurst
2. Carriaga & Worrall
3. Wickramasekera

ودادهیر و نادری (2019) پژوهشی با عنوان «فرا تحلیل تحقیقات سرقت در ایران» انجام دادند. جامعه آماری شامل کلیه مطالعات انجام گرفته طی دو دهه گذشته (۱۳۷۵-۱۳۹۵) در بانک‌های اطلاعاتی مگ‌ایران، نورمگز، پایگاه الکترونیک اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، سامانه نشر مجلات علمی دانشگاه تهران، سامانه یکپارچه نشریات ناجا، سامانه اطلاعات پژوهشی ناجا، پیمایش ملی جرم سرقت، منابع و مجاری اینترنتی اسکولارگوگل و مرکز ایرنداگ است که با کلیدواژه‌های عموماً سرقت و خاصه دزدی، کیف‌قاپی، کش‌روی و باج‌گیری در ایران بازیابی شده است. برای فراتحلیل، ۶۶۸ پژوهش مرتبط با حوزه سرقت در دو دهه اخیر شناسایی شد. پس از بررسی پژوهش‌های مرتبط با موضوع، ۶۹ مورد از منابع جهت تحلیل انتخاب شدند و در نهایت، پس از جست‌وجو، غربالگری و ارزیابی کیفی و کمی مطالعات موجود، ترکیب و تحلیل نهایی بر روی نوزده مطالعه منتخب انجام گرفت. مجموع حجم نمونه مورد بررسی، ۱۱۸۱۴ نفر در سطح کشور با ۱۹ مورد واحد تحلیلی بودند که شیوع سرقت را برای کشور ۰/۳ درصد برای دو دهه نشان داد. هم‌چنین، بین مطالعات مورد ارزیابی، ناهمگونی (I^2) زیادی وجود داشت (۹۲/۵۱ درصد). نتایج شیوع واقعی سرقت طی دو دهه گذشته، عددی را بین حداقل ۱ درصد و حداکثر ۴ درصد نشان می‌دهد و نتایج تحلیلی نمایانگر این است سرقت در کشور برای طی دو دهه اخیر تا سال ۱۳۹۳ روند افزایشی داشته و سپس روند کاهشی پیدا کرده است؛ این بدان معنا است که برنامه مداخله‌ای برای بعد از سال ۱۳۹۳، روند نزولی شیوع سرقت را به همراه داشته است.

نوغانی دخت‌بهمنی و میرمحمدتبار (2015) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر جرم: فراتحلیلی از تحقیقات انجام شده در ایران» ابتدا با استفاده از روش مرور نظام‌مند بر روی مقالات، مطالعات مرتبط با اهداف پژوهش را متناسب با روش تحقیق، متغیرها و نوع چارچوب نظری واکاوی کرده و سپس اندازه اثر هر یک از متغیرها را مورد سنجش قرار داده‌اند. یافته‌های مطالعه نشان داده است که فراوانی جرمی سرقت در این فراتحلیل بیشتر بوده و نابرابری درآمدی بیشترین تأثیر را بر جرم سرقت دارد.

بیات (2010) در مطالعه «فرا تحلیل سرقت در ایران» بر عوامل مؤثر بر سرقت متمرکز شده است تا با ترکیب راهکارهای ارائه شده در مطالعات مورد بررسی، راه‌حلی را جهت رفع معضلات مرتبط با مسأله سرقت ارائه کند. لذا مطالعه مذکور، پژوهش‌های مرتبط با سرقت را بر اساس چارچوب نظری، پیشینه‌های تجربی، نوع روش و راهکارها، طبقه‌بندی کرده و سپس با انجام ترکیب مطالعات، به ارائه سیاست‌گذاری اقدام نموده است. از میان کل تحقیقات انجام گرفته ۱۲/۵ درصد فاقد چارچوب تئوریک، ۸۷/۵ درصد دارای چارچوب

نظری بوده‌اند. با توجه به یافته‌های تحقیق نظریه فشار بیشترین استفاده و تئوری‌های برجسب‌زنی و پدیدارشناسی کمترین استفاده را داشته‌اند. در میان عوامل مؤثر بر بروز سرقت نیز به ترتیب خانواده نابسامان، کنترل اجتماعی ضعیف، بی‌سازمانی اجتماعی، بیکاری و کمبود درآمد اقتصادی و ارتباط با دوستان ناباب جزء مهم‌ترین عوامل بروز سرقت هستند که این یافته با توجه به استفاده زیاد از تئوری فشار و تضاد اجتماعی مسأله‌ای دوره از انتظار نبوده است. از حیث روش نیز ۷۵ درصد راهکار داشته‌اند که این راهکارها در سه سطح اقتصادی، خانواده و عوامل اجرایی- قانونی طبقه‌بندی می‌شود.

تفاوت پژوهش حاضر با پژوهش‌های ترکیبی داخلی از جمله ودادهیر و نادری (2019)، بیات (2010) و نوغانی دخت‌بهمنی و میرمحمدتبار (2015) و همچنین مطالعات داخلی و خارجی دیگر در نحوه فراترکیب مطالعات در حوزه سرقت و تأکید بر عوامل فردی، خانوادگی و فرهنگی- اجتماعی است. پژوهش‌های گذشته در این حوزه به ارزیابی میزان شیوع سرقت پرداخته‌اند و اندازه اثر را از منظر عوامل تأثیرگذار (فردی، خانوادگی و فرهنگی- اجتماعی) مد نظر قرار نداده‌اند. تفاوت دیگر این مطالعه با دیگر پیشینه‌های مطالعاتی، علاوه بر توجه به متغیرهای مرتبط با سرقت، به نقش تعدیل‌کنندگی برخی متغیرها پرداخته است.

مبانی نظری

در گونه‌شناسی جرم، شاخص جرائم در دو حوزه‌ی جرائم علیه شخص (که جرائم خشن یا فردی نظیر قتل، تجاوز به عنف و راهزنی نامیده می‌شود) و یا جرائم علیه اموال (نظیر سرقت پنهانی، سرقت بدون توسل به زور و تهدید، سرقت وسیله نقلیه، آتش‌سوزی عمدی اموال) طبقه‌بندی می‌شود که سرقت در زمره جرائم علیه اموال قرار می‌گیرد که بر اساس آن، اموال مردم مورد سوءاستفاده و تعرض قرار می‌گیرد (Mooney, Knox, & Schacht, 2014: 119-118). در ماده ۱۹۷ قانون مجازات اسلامی، در تعریف سرقت چنین آمده است: «ربودن مال دیگری به‌طور پنهانی» (Safarei, 2006: 25). در نظام جزایی فعلی کشور «برابر مواد مختلف قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰ و ۱۳۷۵ و نیز برخی مقررات متفرقه دیگر که برخی نیز مصوب سال‌های قبل از انقلاب می‌باشند، می‌توان بر اساس کیفر اختصاص یافته به سرقت، سه نوع سرقت را از یکدیگر تفکیک نمود: الف) راهزنی یا قطع طریق، ب) سرقت مستوجب حد و ج) سرقت مستوجب تعزیر (Ibid).

سرقت از پدیده‌های جرمی کلاسیک علیه اموال مردم است که در شکل عام به گرفتن اموال کسی بدون موافقت او دلالت دارد و با مؤلفه‌های گرفتن اموال شخص دیگر و مشروط به محروم کردن دائمی قربانی از اموال شناخته می‌شود. این نوع از کردارهای جرمی، به تلاش برای گرفتن هر چیز با ارزش گفته می‌شود که تحت مراقبت، حضانت و یا کنترل یک فرد یا افراد است و با توسل به سلاح، زور و یا تهدید به زور با خشونت و یا ترساندن قربانی نیز همراه است. سرقت را به دلیل استفاده مجرمان از نیرویی برای به دست آوردن پول یا اجناس و همچنین به دلیل این که زندگی قربانی‌ها را در معرض خطر قرار می‌دهد، در زمره جرائم خشن طبقه‌بندی می‌کنند (Siegel, 2016: 355-356).

آسیب‌ها و مسائل اجتماعی را نمی‌توان تنها به وسیله یک عامل یا علت تبیین کرد. هیچ علتی به تنهایی برای رفتار پیچیده و متنوعی مانند بزه‌کاری کافی نیست. بحث سرقت از این قاعده مستثنی نیست و عوامل مختلفی در سطح خانواده و جامعه دست‌به‌دست هم می‌دهند تا این آسیب اجتماعی شکل بگیرد (Vatani, Varvaei, Fatemi Movahed, 2017). نظریه‌های تبیین‌کننده سرقت در این مقاله به شرح زیر هستند:

نظریه پیوند افتراقی

ادوین اچ. ساترلند از اعضای مکتب شیکاگو جرم را به آنچه تفاوت ارتباطات نامیده است مربوط می‌داند. مفهوم تفاوت ارتباطات بسیار ساده است، در جامعه‌ای که دارای خرده فرهنگ‌های گوناگون متعددی است برخی محیط‌های اجتماعی معمولاً مشوق فعالیت‌های غیرقانونی هستند، در صورتی که محیط‌های دیگر چنین نیستند. افراد از طریق ارتباط با دیگران که حامل هنجارهای تبهکارانه هستند، بزه‌کار یا تبهکار می‌شوند. ساترلند بر اهمیت گروه همسالان در انحراف جوانان و نوجوانان تأکید دارد و به همین دلیل، وجود این‌گونه پیوندها را علت انحراف افراد می‌داند. به نظر ساترلند اکثر رفتار بزه‌کارانه درون گروه‌های نخستین به‌ویژه گروه همسالان فرا گرفته می‌شوند (Giddens, 2010؛ به نقل از Nserri, Makarian Farg & Hazrati, 2018). ساترلند در نظریه پیوند افتراقی نشان می‌دهد که جنایت و انحراف از طریق انتقال فرهنگی در گروه‌های اجتماعی و محیط اجتماعی آلوده به فساد یاد گرفته می‌شود و به وقوع می‌پیوندد. بحث ارتباط با گروه‌های بزه‌کار از این نظر مطرح می‌شود که معمولاً آن‌ها در محله‌های آسیب‌زا و محروم از نظر اقتصادی زندگی می‌کنند که فاقد امکانات لازم برای یک محله شهری مانند فرهنگ‌سرا، ورزشگاه و سایر مکان‌های فرهنگی، هنری و ورزشی می‌باشد. در نتیجه افراد به علت ارتباط بیشتر با

گروه‌های بزه‌کار، این اعمال را یاد می‌گیرند (Naseri, Makarian Farg & Hazrat, 2018).

نظریه محرومیت نسبی

بر طبق رویکرد محرومیت نسبی، حس جمعی بی‌عدالتی اجتماعی مستقیماً به نابرابری درآمد مربوط است که در اجتماعات یا ملت‌هایی به وجود می‌آید که زندگی دارا و ندار به یکدیگر وابسته است. مفهوم محرومیت نسبی به‌وسیله جامعه‌شناسانی چون پیتر بلاو و جویدیت بلاو مطرح شده است که مفاهیمی از تئوری آنومی را با یافته‌هایشان در مدل بی‌سازمانی اجتماعی ترکیب کردند (Siegel, 2001: 204). نظریه‌پردازان این تئوری معتقدند که مردم از طریق مقایسه بین خود و امکانات طبقه بالاتر دچار محرومیت نسبی شده و مرتکب اعمال غیرقانونی برای رسیدن به سطوح بالاتر می‌شوند. نظریه محرومیت نسبی معتقد است افرادی که در مناطق حاشیه‌ای شهر زندگی می‌کنند و راهی برای ارضای نیازهای بنیادی خود نمی‌یابند، دست به جرایمی مانند دزدی و تجاوز می‌زنند. البته محرومیت نسبی محدود به طبقات پایین نیست و افراد ثروتمند هم زمانی که در رسیدن به اهداف و آرزوهای خود ناکام می‌مانند، خصوصاً زمانی که دست‌آوردهای موفقیت‌آمیز قشر بالاتر از خود مقایسه می‌کنند، احساس محرومیت و ناکامی می‌کنند و احتمال دارد از وسایل غیرقانونی برای دستیابی به هدف‌های موردنظرشان استفاده کنند (Abdi, Abdi, 2018: 85).

نظریه‌های تضاد

اساس و شالوده‌های تمامی نظریه‌های تضاد اجتماعی در حوزه اندیشه‌های مارکسیستی است که با تکیه بر نقش دولت در تولید جرم، رفتارهای کجروانه را یا عکس‌العملی در برابر توزیع نابرابر قدرت و ثروت در جامعه و یا نوعی کارکرد تضادهای موجود در درون جامعه می‌داند (Salimi & Delavarei, 2001: 459). جرم‌شناسی تضاد، اظهار می‌دارد گرایشی کلی به وجود رابطه معکوس بین قدرت و نرخ‌های رسمی جرم وجود دارد. هر چه یک فرد یا گروه قدرت بیشتری داشته باشد، نرخ رسمی جرم آن پایین‌تر است، درحالی‌که قدرت کمتر یک فرد یا گروه، نرخ‌های رسمی جرم بالاتری را به دنبال خواهد داشت (Vold, 1958؛ به نقل از Salimi & Delavarei, 2001).

بونگر از جمله نظریه‌پردازان مارکسیستی است که به مسأله جرم و بزه‌کاری پرداخته است. وی تأکید زیادی بر این دارد که چگونه فکر بزه‌کاری در انسان ایجاد می‌شود و در همین راستا معتقد است که جوامع سرمایه‌داری با گرایش‌های فردگرایانه، خودسرپرستی را در زندگی اجتماعی گسترش می‌دهند. مفهوم خودسرپرستی مبنای تحلیل بونگر از بزه‌کاری را تشکیل می‌دهد. بونگر استدلال می‌نماید که نظام اقتصادی سرمایه‌داری مردم را تشویق می‌کند تا حریص باشند، به رفاه هم نوعان خویش توجه نکنند و منافع خویش را دنبال نمایند. جرم در طبقه‌های فرودست متمرکز است زیرا نظام عدالت کیفری حرص نیازمندان را جرم می‌نگارد درحالی‌که برای ثروتمندان فرصت‌های قانونی را مجاز می‌دارد تا تمایلات خودخواهانه‌شان را ادامه دهند (7: Baniasad & Bahrami, 2013).

نظریه انتخاب عقلانی

این نظریه تلاش دارد تا نحوه تصمیم‌گیری انسان را مورد تبیین قرار دهد و برای این امر، ایده‌های نئوکلاسیک در جرم‌شناسی را مجدداً در خصوص انگیزه‌های انسان احیا می‌کند (Maguire, Morgan, & Reiner, 2012: 775). در این رویکرد، کلارک و کورنیش^۱ (1985) جرم را از دید بزه‌کار ارزیابی می‌کنند و به دنبال این هستند که چرا هر یک از مجرمان به جرم خاصی گرایش دارند، آن‌ها دنبال چه هستند و هدف آن‌ها از ارتکاب به جرم چیست و منافع ناشی از عمل مجرمانه را چگونه ارزیابی و ارزش‌گذاری می‌کنند؟ این نظریه، چهار اصل احتمال انتخاب‌های مجرمانه را مورد توجه قرار داده است: اصل اول) محدود کردن راه‌های دستیابی به اهداف مجرمانه؛ و اصل دوم) افزایش احتمال خطر برای ارتکاب بزه‌کاری؛ اصل سوم) کاهش منابع ارتکاب جرم؛ و اصل چهارم) تدوین ضوابط مناسب برای پیشگیری از جرم.

نظریه بی‌سازمانی اجتماعی

شاو و مک کی که از اعضای مکتب شیکاگو بودند، بر اساس تئوری بی‌سازمانی اجتماعی، بزه‌کاری جوانان در محدوده شهرها را مطالعه کردند. این دو نفر محل اقامت جوانان بزه‌کار در شیکاگو و دیگر شهرها را ترسیم کردند. بر طبق سنت انسان‌شناسی شهری شیکاگو آن‌ها سرگذشت زندگی بزه‌کاران و وضعیت زندگی اجتماعی‌شان را در شهر مورد تفسیر قرار

---

1. Clarke & Cornish

دادند. راهنمای آن‌ها در انجام این‌چنین چیزی تئوری بوم‌شناسی انسانی پارک و برجس (مناطق مرکزی، مناطق انتقالی و تهاجم و جانشینی) بود. یافته‌های آن‌ها مدل منطقه‌ای را تقویت کرد. به این صورت که جوانان بزه‌کار به صورت گسترده در منطقه انتقالی حضور دارند. در این منطقه انحرافات و مسائل اجتماعی به صورت فراوان وجود دارند. به همراه موج تهاجمی مهاجرت، ترکیب مناطق انتقالی دچار تغییر می‌شود، ولی میزان بالای انحرافات همچنان ادامه پیدا می‌کند. شاو و مک کی یافته‌هایشان را به حرکات عمومی جمعیت و عدم تجانس فرهنگی نسبت دادند. بی‌ثباتی همگانی و تجزیه فرهنگی منجر به ظهور بی‌سازمانی اجتماعی شده بود. سهولت جابه‌جایی مهاجران به حوزه‌های درونی شهر شرایط را به نفع بزه‌کاران و خلاف‌کاران مهیا می‌کرد و برای مهاجران مشکل‌ساز می‌گردید، چراکه آن‌ها در این محیط زندگی می‌کردند و می‌بایستی خود را از این‌گونه فعالیت‌ها به دور نگه می‌داشتند. بزه‌کاری موجود در این مناطق، باعث به وجود آمدن تنوع و از دست رفتن انسجام یا کنترل اخلاقی گروه‌ها یا نهادها می‌شد (Bottoms & Wiles, 1997: 310). وجود شرایط فوق، به همراه نارسایی در ارزش‌های اجتماعی و کنترل، زمینه‌ساز بروز انحراف می‌شود (Bessette, 2000: 59). اساس این تئوری آن است که برخی اجتماعات به خاطر اختلال در فرایندهای رسمی و غیررسمی کنترل اجتماعی، قادر به خودتنظیمی مؤثر نیستند. این شرایط منجر به مختل شدن ساختار سازمانی محله می‌شود که سست شدن پیوندهای ساکنان نسبت به همدیگر و نسبت به اجتماع را به دنبال خواهد داشت.

نظریه‌های فشار

جامعه‌شناسانی که جرم را نتیجه مستقیم فقر و خشم طبقه پایین می‌دانند به‌عنوان نظریه‌پردازان فشار نامیده می‌شوند. سؤال اصلی در نظریه فشار این است که چرا مردم کج رفتاری می‌کنند؟ (Agnew, 1995: 28). در پاسخ به این سؤال، آن‌ها معتقدند اگر چه اکثر مردم اهداف و ارزش‌های مشابهی دارند اما توانایی دستیابی به اهداف شخصی به‌وسیله طبقه اقتصادی - اجتماعی محدود شده است. فشار در مناطق مرفه به خاطر در دسترس بودن فرصت‌های آموزشی و رفاهی ناچیز است، اما در مناطق بی‌سازمان به خاطر اینکه راه‌های مشروع و قانونی حصول موفقیت بسته است، فشار رخ می‌دهد. مردم تهی‌دست برای رهایی از فشار ممکن است از روش‌های منحرفانه مانند سرقت، دادوستد مواد مخدر یا طرد اهداف اجتماعاً پذیرفته شده و جایگزین کردن اهداف انحرافی دیگر، برای رسیدن به اهداف‌شان استفاده کنند.

نظریه کنترل اجتماعی

نظریه کنترل اجتماعی بر این پیش فرض مبتنی است که برای کاستن از تمایل به رفتار بزه کارانه و مجرمانه، همه افراد باید کنترل شوند. این نظریه بر عمومی و جهان شمول بودن رفتار انحرافی تأکید نموده و آن را نتیجه پیوندهای ضعیف افراد در ارتباط با جامعه می داند (Hirshi, 1969؛ به نقل از Abdi, Abdi, Najafi Khaje Bolagh, 2018). هیرشی مهم ترین پایه گذار نظریه کنترل اجتماعی است. وی موضوع پیوند اجتماعی را مطرح می سازد و بر این باور است که کج رفتاری زمانی واقع می شود که پیوند میان فرد و جامعه ضعیف باشد یا گسسته شود. هیرشی در نظریه خود، نقش سازمان های کنترل اجتماعی مانند خانواده و مدرسه را مورد تأکید قرار می دهد و بر این باور است که چون برخی از نیروهای اجتماعی بازدارنده و کنترل کننده انحراف اجتماعی از بین رفته یا کارکرد آن ها ضعیف شده است، جوانان مرتکب رفتار بزه کارانه می شوند. نظریه کنترل اجتماعی می خواهد به این سؤال اساسی پاسخ دهد که چرا اکثر مردم درگیر فعالیت های مجرمانه نمی شوند؟ به عبارت دیگر، اگر انحراف طبیعی است، پس همنوایی غیرطبیعی است و لذا نیازمند تبیین می باشد. عمل طبیعی انسان ها مسأله ای نیست که نیاز به تبیین داشته باشد، بلکه مسأله اصلی این است که چرا اکثر مردم رفتارهای انحرافی انجام نمی دهند. پاسخ هیرشی به این سؤال این است چون جرأت این کار را ندارند، رفتارهای انحرافی انجام نمی دهند (Hirshi, 1969؛ به نقل از Abdi, Abdi, Najafi Khaje Bolagh, 2018).

وقتی کنترل های اجتماعی ضعیف یا غایب باشند، افراد آزادی عمل بیشتری برای زیر پا گذاشتن قوانین دارند. پیوستگی ضعیف افراد به نهادهای اجتماعی آن ها را بیشتر ترغیب به انحراف از قانون می کند، در حالی که وقتی بین فرد و نهادهای اجتماعی پیوستگی و پیوند قوی و محکمی وجود داشته باشد، رفتار غیرقانونی و نامشروع، شبکه مناسبات اجتماعی و تصویر مثبت فرد نزد دیگران را تهدید می کند؛ بنابراین، بستگی ها یا قیود اجتماعی از طریق افزایش هزینه های پیش بینی شده کج روی، احتمال وقوع آن را کاهش می دهد. هیرشی از چهار عنصر اصلی صحبت می کند که باعث پیوند فرد و جامعه می شوند. این عناصر شامل تعلق و دلبستگی، تعهد، شمول و درگیری و اعتقاد می باشند (Hirshi, 1969؛ به نقل از Abdi, Abdi, Najafi Khaje Bolagh, 2018).

با توجه به بررسی اجمالی و مطالعات مقدماتی در رابطه با نظریه ها و دیدگاه ها، چارچوب نظری تحقیق بر اساس ترکیب و تلفیقی از چند نظریه با محوریت نظریه کنترل اجتماعی و ... است، زیرا روش پژوهش حاضر مرور مطالعات پیشین از نظر فراتحلیل

(تجزیه و تحلیل محتوای مطالعات اولیه)، فراروش (تجزیه و تحلیل روش‌شناسی مطالعات اولیه) و فرانظری (تجزیه و تحلیل نظری مطالعات اولیه) است. دلیل استفاده از رویکرد نظری ترکیبی این بود که هرکدام از پژوهش‌های مورد بررسی در این مطالعه، دیدگاه‌ها و نظریه‌های خاصی را برای تبیین پدیده‌ها و آسیب‌های اجتماعی بکار برده بودند؛ و از آنجایی که یک نظریه به تنهایی نمی‌تواند مسأله انحراف به‌ویژه سرقت را تحت پوشش کامل از نظر ابعاد اجتماعی، فرهنگی و ... قرار دهد، لذا مبنای نظری محققان در این پژوهش ترکیب و تلفیقی از چند نظریه: پیوند افتراقی ساترلند، نظریه محرومیت نسبی، نظریه تضاد، نظریه انتخاب عقلانی، نظریه بی‌سازمانی اجتماعی، نظریه فشار و نظریه غالب پیوند اجتماعی (کنترل اجتماعی) هیرشی در مورد سرقت است. در یک جمع‌بندی کلی از نظریه‌های مطرح‌شده می‌توان گفت، هیرشی در نظریه کنترل اجتماعی، رفتار انحرافی را نتیجه پیوندهای ضعیف افراد در ارتباط با جامعه؛ ساترلند در نظریه پیوند افتراقی جرم را حاصل انتقال فرهنگی و محیط اجتماعی آلوده به فساد؛ نظریه محرومیت نسبی جرم را حاصل ناکامی در رسیدن به خواسته‌ها؛ نظریه‌های تضاد رفتارهای کج‌روانه را عکس‌العملی در برابر توزیع نابرابر قدرت و ثروت در جامعه؛ نظریه پردازن انتخاب عقلانی در زمینه جرم بر روی عوامل موقعیتی و هزینه‌ها و منافع ادراک‌شده از جرم به‌عنوان عوامل مؤثر بر انتخاب اهداف و تصمیم‌های مجرمانه؛ نظریه بی‌سازمانی اجتماعی جرم را نتیجه نارسایی در ارزش‌های اجتماعی و کنترل و نظریه فشار، جرم و بزه‌کاری را نتیجه مستقیم تأثیرگذاری منفی خشم، ناکامی و احساسات مضر و زیان‌آور بر فرد می‌داند.

روش تحقیق

در این پژوهش از روش فرامطالعه، جهت جمع‌آوری، ترکیب و خلاصه نمودن یافته‌های پژوهشی با موضوع سرقت استفاده گردید. جامعه آماری پژوهش حاضر را تمامی پژوهش‌های انجام‌شده توسط دستگاه‌های اجرایی و پژوهش‌های چاپ‌شده در مجلات علمی - پژوهشی مرتبط با سرقت در کلانشهر تهران در طول سال‌های ۸۵ تا ۹۶ می‌باشد. این پژوهش از نوع پژوهش‌های مروری (بازنگری) است و داده‌های پژوهش از طریق کتابخانه و اینترنت جمع‌آوری شده‌اند. در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات مربوط به ادبیات و پیشینه پژوهش از کتاب‌ها، مقالات و سایت‌های مرتبط با موضوع پژوهش استفاده گردید. برای شناسایی پایان‌نامه‌های موجود در زمینه مورد نظر به پایگاه مرکز اطلاعات و مدارک ایران‌دک، دانشگاه علوم انتظامی امین و سایر دانشگاه‌های تهران مراجعه و لیست

اولیه مطالعات تهیه شد. در مرحله بعد با استفاده از کلیدواژه‌های سرقت، وقوع سرقت و کشف سرقت در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی از طریق پایگاه‌های اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)، پایگاه مجلات تخصصی نور (Noormags)، پایگاه بانک اطلاعات نشریات کشور (Magiran) و پایگاه مرکز اسناد و مدارک علمی ایران (IranDoc)... تمام مقاله‌های منتشر شده به زبان فارسی که به نحوی به بررسی آسیب اجتماعی وقوع سرقت در کلانشهر تهران پرداخته‌اند، گردآوری شدند.

همچنین برای یافتن پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی که گزارش پژوهشی آن‌ها به صورت مقاله به چاپ نرسیده‌اند به دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی (دانشگاه علوم انتظامی امین، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه الزهراء، دانشگاه خوارزمی، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه آزاد علوم تحقیقات، دانشگاه پیام نور تهران) و سایر سازمان‌های شهر تهران از جمله دفتر تحقیقات آگاهی مراجعه شد. در مجموع ۴۰ اثر چاپ‌شده ردیابی شد و نهایتاً پایان‌نامه‌ها، طرح‌ها و مقاله‌هایی که ملاک‌ها و اطلاعات لازم برای فراتحلیل را داشتند انتخاب شدند. همچنین مطالعاتی که اطلاعات لازم را گزارش نکرده بودند و امکان محاسبه اندازه اثر آن‌ها وجود نداشت از بین مطالعات حذف شدند. نهایتاً نمونه آماری این پژوهش ۱۰ مطالعه در حوزه وقوع سرقت شد. در مرحله بعد اطلاعات مربوط به مطالعات کدگذاری شد و در کاربرگ فراتحلیلی ثبت شد.

تحلیل داده‌های این پژوهش بر اساس روش فراتحلیل انجام شده است. ضریب همبستگی به عنوان برآورد کننده اندازه اثر در هر مطالعه انتخاب شده است. اندازه اثر ترکیبی متغیرها تحت هر دو مدل ثابت و تصادفی محاسبه گردید. بعلاوه جهت بررسی سوگیری انتشار از آزمون رگرسیون ایگر، آزمون N ایمن از خطا، آزمون اصلاح و برازش دوال و توئیدی و نمودار کیفی و برای تحلیل همگنی مطالعات از آزمون‌های Q و I^2 استفاده شده است.

با توجه به معنادار شدن آماره Q کوکران از آزمون تحلیل واریانس یک‌راه جهت بررسی نقش تعدیل‌کننده‌های مقوله‌ای متغیرهای فردی و روش‌شناسی (جنسیت، سال انجام پژوهش، روش نمونه‌گیری، احراز روایی و پایایی پژوهش) استفاده شد. در این پژوهش به دلیل ناهمگن بودن نتایج از مدل تصادفی استفاده شد. چون در صورت وجود ناهمگنی مدل اثرات تصادفی بر مدل اثرات ثابت ارجحیت دارد. این مدل محدودیت فرضیه‌ای که تمام مطالعات باید از توزیع یکسانی آمده باشند را ندارد، بنابراین فاصله اطمینان گسترده‌تر و مدل محتاطانه‌تر می‌شود. در این پژوهش برای تحلیل داده‌های حاصل از پژوهش‌ها از

فرامطالعه پژوهش‌های عوامل مؤثر بر سرقت...؛ گراوند و دلاور ۱۵

ویرایش دوم نرم‌افزار جامع فراتحلیل (CMA2) استفاده شد. روش‌های آمار توصیفی مورد استفاده در این پژوهش شامل فراوانی و درصد فراوانی است که از نرم‌افزار SPSS به عنوان نرم‌افزار جانبی جهت به دست آوردن فراوانی و کشیدن نمودارها استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

حجم نمونه‌ی آماری در حد وسع و جستجوی محققان، در حوزه وقوع سرقت ۱۰ پژوهش بود. به‌طور کلی در تمامی پژوهش‌های مورد بررسی، ۱۶۶۶ آزمودنی مطالعه شدند که به‌طور متوسط برای هر پژوهش ۱۶۶ نفر می‌باشد. نتایج نشان داد ۱۰ درصد از پژوهش‌ها در سال‌های ۸۵ تا ۸۷، ۳۰ درصد در سال‌های ۹۰ تا ۸۸ و ۲۰ درصد در سال‌های ۹۱ تا ۹۳ و ۴۰ درصد در سال‌های ۹۴ تا ۹۶ انجام شده است. ۹۰ درصد پژوهش‌ها در زمینه عوامل مؤثر بر وقوع سرقت در کلانشهر تهران بر روی افراد با جنسیت مذکر انجام شده است. همچنین تنها یک پژوهش روی افراد با جنسیت مؤنث انجام شده است. ۸۰ درصد پژوهش‌ها در زمینه عوامل مؤثر بر وقوع سرقت در کلانشهر تهران با روش نمونه‌گیری در دسترس و سرشماری انجام شده است. همچنین روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و طبقه‌ای هر کدام در یک پژوهش انجام شده است. ۲۳/۱ درصد پژوهش‌ها به بررسی عوامل خانوادگی، ۴۱ درصد عوامل فردی، ۲۵/۶ درصد عوامل فرهنگی- اجتماعی و ۱۰/۳ درصد پژوهش‌ها به بررسی عوامل انتظامی مؤثر بر وقوع سرقت در کلانشهر تهران پرداخته‌اند.

بر اساس اطلاعات موجود می‌توان گفت ۸۲ درصد از پژوهش‌های صورت گرفته در کلانشهر تهران در رابطه با عوامل مؤثر بر وقوع سرقت از نظر چک لیست فرانظری در سطح متوسط و متوسط به بالا هستند. همچنین می‌توان گفت ۱۸ درصد آن‌ها در سطح پایین‌تر از متوسط قرار دارند.

همچنین نظریه‌های کنترل اجتماعی، پیوند افتراقی، محرومیت نسبی، آنومی و ساختار خانواده، بیگانگی اجتماعی، پیوند اجتماعی و انتخاب عقلانی هر کدام دو یا بیشتر از دو با بکار گرفته شده‌اند اما نظریه‌های علل جرم سقراط، افلاطون، ارسطو و جالینوس، فارابی و ابن خلدون، برجسب‌زنی، انتقال فرهنگی، کنش اجتماعی، بوم‌شناختی، نظریه عمومی جرم، نظریه ناکامی، نظریه ساختار اجتماعی، نظریه شرطی‌سازی کلاسیک، نظریه یادگیری اجتماعی، نظریه روان‌پویشی و نظریه فشار ساختاری تنها یک‌بار مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

نتایج نشان داد در حوزه عوامل مؤثر بر وقوع سرقت تنها از روش پیمایشی استفاده کرده‌اند. همچنین تمام پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه عوامل مؤثر بر وقوع سرقت از نظر نوع پژوهش، کاربردی و از نظر زمان مقطعی می‌باشند. همچنین از نظر هدف ۹ پژوهش توصیفی و ۱ پژوهش تبیینی می‌باشند. در تمامی پژوهش‌ها از روش پرسشنامه استفاده شده است. نتایج تحلیل فراروش نشان می‌دهد مهم‌ترین ضعف روشی پژوهش‌های انجام شده در حوزه عوامل مؤثر بر وقوع سرقت، روش‌های شاخص‌سازی، آزمون مقدماتی و وسیله اندازه‌گیری، محدودیت و موانع پژوهشی و ملاحظات اخلاقی می‌باشد.

یافته‌های فراتحلیل در حوزه عوامل مؤثر بر وقوع سرقت

جدول ۱. جدول شاخص اندازه اثر برای کل پژوهش‌های وقوع سرقت

Table 1. Table of effect size index for all researches of occurrence of theft

سطح معناداری	ارزش z	حد بالا	حد پایین	میانگین اندازه اثر	تعداد متغیرها	پژوهشگر / پژوهشگران (سال انجام پژوهش)	
0.001	4.16	0.794	0.371	0.627	4	جشان (2006)	1
0.068	-1.82	0.01	-0.277	-0.136	2	وطنی و فاطمی موحد (2016)	2
0.001	4.14	0.530	0.208	0.381	4	وطنی و همکاران (2017)	3
0.001	4.41	0.755	0.362	0.593	5	ولایی (2015)	4
0.001	3.69	0.471	0.156	0.333	5	رحیمی و ادیسی (2010)	5
0.001	7.95	0.608	0.403	0.513	10	کلدی و وزیر پاك (2010)	6
0.747	0.323	0.165	-0.119	0.024	5	علیوردی نیا (2014)	7
0.021	2.3	0.464	0.04	0.265	4	شایگان و جبلی (2010)	8
0.001	7.40	0.446	0.272	0.632	5	سلیمانی و نایی (2012)	9
0.001	21.13	0.86	0.791	0.828	5	عمادالدین (2015)	10
0.001	19.01	0.477	0.398	0.438	49	اندازه اثر ثابت	کل
0.002	3.08	0.617	0.159	0.414	49	اندازه اثر تصادفی	

فرامطالعه پژوهش‌های عوامل مؤثر بر سرقت ...؛ گراوند و دلاور ۱۷

طبق جدول ۱، اندازه اثر ترکیبی برای متغیرهای به‌کاررفته در کلیه پژوهش‌های قبلی در حوزه‌ی عوامل مؤثر بر وقوع سرقت در مدل اثرات ثابت ۰/۴۳۸ و تصادفی ۰/۴۱۴ به دست آمد. بر طبق معیار کوهن (1992، به نقل از دلاور، 2015) اندازه اثر ترکیبی به‌دست‌آمده در هر دو مدل زیاد و معنادار می‌باشد.

در این قسمت ابتدا به بررسی مهم‌ترین پیش‌فرض‌های فراتحلیل (همگن بودن مطالعات انجام شده و بررسی خطای انتشار در میان مطالعات) پرداخته خواهد شد.

بررسی سوگیر انتشار

الف) آزمون رگرسیون ایگر:

جدول ۲. آزمون رگرسیون ایگر برای عوامل مؤثر بر وقوع سرقت

Table 2. Egger, s linear regression test for the factors affecting occurrence of theft

سطح معناداری دو دامنه	df	آزمون T	سطح اطمینان ۹۵٪		انحراف استاندارد	انحراف مورد انتظار
			حد بالا	حد پایین		
0.654	8	0.465	10.06	-15.14	5.46	-2.54

نتایج به‌دست‌آمده از این آزمون ($t=0/465$ ، $df=8$ ، $p=0/654$) نشان می‌دهد که عرض از مبدأ خط رگرسیونی مطالعات نزدیک به صفر می‌باشد و این بدین معنا می‌باشد که در پژوهش‌ها سوگیری وجود ندارد.

ب) آزمون N ایمن از خطا

آزمون تعداد ناکامل بی‌خطر روزنتال، تعداد مطالعات گم شده (با میانگین اثر صفر) را محاسبه می‌کند که بایستی به تحلیل افزوده شوند تا به یک اثر کلی نامعناد آماري بینجامد.

جدول ۳. آزمون N ایمن از خطای کلاسیک برای عوامل مؤثر بر وقوع سرقت

Table 3. Classic fail-safe N test for the factors affecting occurrence of theft

تعداد مطالعات مشاهده شده	مقدار p	Z آلفا	آلفا	تعداد مطالعات مشاهده شده	تعداد مطالعات جا افتاده
16.98	0.001	1.95	0.05	10	741

بر طبق نتیجه آزمون N ایمن از خطا باید تعداد ۷۴۱ پژوهش با میانگین اثر صفر را برای ترکیب آزمون دو دامنه و دستیابی به سطح معناداری بزرگتر از ۰/۰۵ وارد تحلیل کنیم. با توجه به زیاد بودن این مطالعات می‌توان به اندازه اثر کلی این پژوهش‌ها اطمینان داشت.

ج) آزمون اصلاح و برازش دو ال و توئیدی

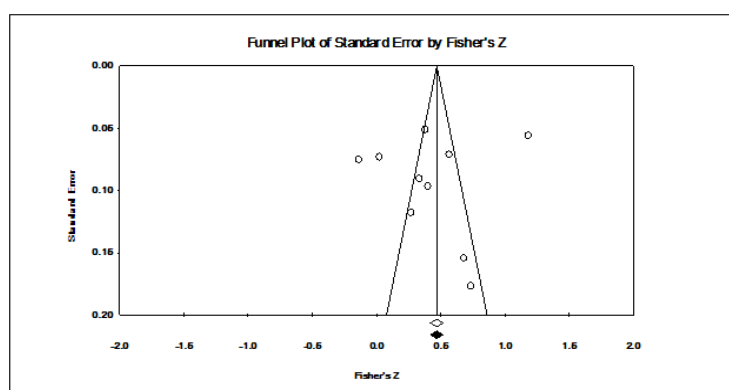
جدول ۴. آزمون اصلاح و برازش دو ال و توئیدی برای عوامل مؤثر بر وقوع سرقت

Table 4. Duval and Tweedie's trim-and fill test for the factors affecting occurrence of theft

شخص آماره	سمت راست نمودار						سمت چپ نمودار						مدل
	اندازه اثر مشاهده شده			اندازه اثر تعدیل شده			اندازه اثر مشاهده شده			اندازه اثر تعدیل شده			
	برآورد نقطه‌ای	حد پایین	حد بالا	برآورد نقطه‌ای	حد پایین	حد بالا	برآورد نقطه‌ای	حد پایین	حد بالا	برآورد نقطه‌ای	حد پایین	حد بالا	
مدل اثرات ثابت	0.438	0.398	0.476	0.438	0.398	0.476	0.438	0.398	0.476	0.438	0.398	0.476	0
مدل اثرات تصادفی	0.413	0.159	0.616	0.413	0.159	0.616	0.413	0.159	0.616	0.413	0.159	0.616	0

در جدول ۴ مشاهده می‌شود که بر اساس مدل اثر ثابت برآورد نقطه‌ای و فاصله اطمینان ۹۵٪ برای پژوهش‌ها، ۰/۴۳۸ و (۰/۳۹۸، ۰/۴۷۶) و بر اساس مدل تصادفی، برآورد نقطه‌ای و فاصله اطمینان ۹۵٪ برای پژوهش‌های ترکیبی، ۰/۴۱۳ و (۰/۱۵۹، ۰/۶۱۶) می‌باشد.

د) نمودار فانل

نمودار ۱. نمودار کیفی برای عوامل مؤثر بر وقوع سرقت

Figure 1. Funnel plot for factors affecting the occurrence of theft

فرامطالعه پژوهش‌های عوامل مؤثر بر سرقت...؛ گراوند و دلاور ۱۹

همان‌طور که مشاهده می‌شود نمودار فائل متقارن می‌باشد همچنین آزمون اصلاح و برازش دوال توئیدی نیز نشان داد که هیچ پژوهشی برای متقارن کردن مطالعات اطراف اندازه اثر پژوهش مورد نیاز نمی‌باشد. بنابراین با در نظر گرفتن هر سه روش مورد بررسی می‌توان نتیجه گرفت که مطالعات مورد بررسی سوگیری انتشار ندارند.

ارزشیابی ناهمگنی

جدول ۵. نتایج آزمون همگونی کل متغیرها

Table 5. Results of test of homogeneity of all variables

آماره Q	درجه آزادی	سطح معناداری	I^2
279.53	9	0.001	96.78

در جدول ۵ مشاهده می‌شود که آماره Q بسیار بزرگ و معنادار می‌باشد؛ بنابراین فرض صفر مبتنی بر همگونی اندازه‌های اثر رد می‌شود. شاخص I^2 در جهت تکمیل معناداری آماره Q به کار می‌رود که آن هم نشان دهنده‌ی ناهمگنی بسیار زیاد می‌باشد. لذا در ادامه اندازه اثر هر متغیر مستقل به صورت جداگانه و همچنین در ترکیب با یکدیگر و به‌عنوان یک مقوله بررسی می‌شود.

اندازه اثر متغیرهای مستقل بر وقوع سرقت

در جدول زیر، اندازه اثر هر کدام از متغیرهای مستقلی که رابطه آن‌ها با وقوع سرقت در پژوهش‌های گردآوری شده بررسی شده بود، گزارش شده است.

جدول ۶. اندازه اثر متغیرهای مستقل مرتبط با وقوع سرقت

Table 6. The effect size of the independent variables associated with the occurrence of theft

ردیف	متغیر مورد بررسی	تکرار	میانگین اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	ارزش Z	سطح معناداری
1	از هم گسیختگی	3	0.654	0.41	0.811	4.42	0.001
2	ناسازگاری و اختلافات خانوادگی	2	0.523	0.304	0.689	4.27	0.001

ردیف	متغیر مورد بررسی	تکرار	میانگین اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	ارزش Z	سطح معناداری
3	فقر مالی خانواده	2	0.02	-0.148	0.188	0.234	0.815
4	بی سواد و کم سواد	1	0.553	0.408	0.671	6.44	0.001
5	اعتیاد والدین	1	0.808	0.731	0.864	11.59	0.001
6	کارکردهای تربیتی و آموزشی خانواده	1	-0.769	-0.836	0.68	-10.52	0.001
7	زندگی در شرایط نامطلوب	1	0.481	0.218	0.679	3.39	0.001
8	عدم کنترل و نظارت خانواده	1	0.541	0.294	0.72	3.92	0.001
9	طلاق	1	-0.599	-0.759	-0.371	-4.48	0.001
10	اعتیاد سارق	3	0.821	0.713	0.891	8.5	0.001
11	عدم آگاهی	1	0.39	0.23	0.529	4.54	0.001
12	خود کنترلی	1	0.45	0.298	0.58	5.35	0.001
13	کارتن خوابی	1	0.153	-0.023	0.32	1.7	0.089
14	فرار از منزل	1	0.11	-0.067	0.28	1.22	0.222
15	سطح تحصیلات	1	0.498	0.386	0.596	7.67	0.001
16	ویژگی‌های روانی - جسمی	1	0.599	0.502	0.681	9.7	0.001
17	انزوای از خود	1	0.667	0.582	0.737	11.3	0.001
18	فقر مالی	1	0.568	0.466	0.655	9.04	0.001
19	دوستان ناباب	1	0.669	0.585	0.739	11.35	0.001
20	احساس بی‌معنایی	1	0.672	0.588	0.742	11.43	0.001
21	احساس بی‌قدرتی	1	0.595	0.497	0.678	9.62	0.001
22	راحت‌طلبی	1	0.689	0.608	0.756	11.87	0.001
23	اعتقادات مذهبی	1	-0.699	-0.764	-0.62	-12.14	0.001
24	تجربیات تلخ کودکی	1	0.598	0.501	0.68	9.68	0.001
25	شکست در زندگی	1	0.31	0.175	0.433	4.38	0.001
26	محیط تحصیلی	1	0.22	0.08	0.351	3.05	0.002
27	گروه‌های مرجع	1	-0.46	-0.056	-0.34	-6.8	0.001
28	حمایت اجتماعی از سارقان	1	-0.21	-0.342	-0.07	-2.91	0.004
29	پیوند اجتماعی	3	0.071	-0.134	0.27	0.676	0.499
30	پیوند افتراقی	1	0.581	0.408	0.714	5.36	0.001

فرامطالعه پژوهش‌های عوامل مؤثر بر سرقت...؛ گراوند و دلاور ۲۱

ردیف	متغیر مورد بررسی	تکرار	میانگین اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	ارزش Z	سطح معناداری
31	نظارت اجتماعی	1	0.456	0.255	0.619	4.17	0.001
32	انزوای اجتماعی	2	0.478	0.397	0.552	10.16	0.001
33	بیگانگی اجتماعی	1	0.401	0.314	0.482	8.29	0.001
34	کنترل اجتماعی	2	0.212	0.114	0.306	4.2	0.001
35	دوری از ارزش‌ها و هنجارها	1	0.649	0.581	0.708	13.81	0.001
36	کنترل سارقان	1	0.78	0.733	0.819	18.67	0.001
37	به کارگیری مجازات‌های جایگزین	1	0.786	0.74	0.824	18.94	0.001
38	میزان اختیارات پلیس	1	0.737	0.683	0.783	18.85	0.001
39	تناسب و اجرای دقیق احکام	1	0.97	0.963	0.976	37.37	0.001
کل	اندازه اثر ثابت	49	0.508	0.49	0.525	46.51	0.001
	اندازه اثر تصادفی	49	0.446	0.285	0.583	5.04	0.001

اندازه اثر ترکیبی برای متغیرهای به کاررفته در کلیه پژوهش‌های قبلی در حوزه وقوع سرقت در مدل اثرات تصادفی ۰/۵۰۸ و ثابت ۰/۴۴۶ به دست آمده است که بر طبق معیار کوهن (1992؛ به نقل از دلاور، 2015) اندازه اثر ترکیبی به دست آمده در هر دو مدل زیاد و معنادار می‌باشد. همچنین در بررسی اندازه اثرها بر اساس متغیرهای مستقل به‌طور جداگانه مشاهده می‌شود اندازه اثر متغیرهای فقر مالی خانواده، کارتن خوابی، فرار از منزل و پیوند اجتماعی کمتر از ۰/۱۵ و غیرمعنادار بوده و اندازه اثر سایر متغیرها بالاتر از ۰/۳ (بر طبق معیار کوهن زیاد و نسبتاً زیاد) می‌باشد.

با توجه به پراکندگی متغیرهای مستقل در ادامه نسبت به مقوله بندی متغیرهایی که ماهیت نظری مشترکی دارند اقدام شده است.

جدول ۷. اندازه اثر متغیرهای مقوله عوامل خانوادگی مؤثر بر وقوع سرقت

Table 7. The effect size of variables of family category factors of affecting the occurrence of theft

ردیف	متغیر مورد بررسی	تکرار	میانگین اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	ارزش Z	سطح معناداری
1	از هم گسیختگی	3	0.654	0.41	0.811	4.42	0.001
2	ناسازگاری و اختلافات خانوادگی	2	0.523	0.304	0.689	4.27	0.001
3	فقر مالی خانواده	2	0.02	-0.148	0.188	0.234	0.815
4	بی‌سوادی و کم‌سوادی	1	0.553	0.408	0.671	6.44	0.001
5	اعتیاد والدین	1	0.808	0.731	0.864	11.59	0.001
6	کارکردهای تربیتی و آموزشی خانواده	1	-0.769	-0.836	0.68	-10.52	0.001
7	زندگی در شرایط نامطلوب	1	0.481	0.218	0.679	3.39	0.001
8	عدم کنترل و نظارت خانواده	1	0.541	0.294	0.72	3.92	0.001
9	طلاق	1	-0.599	-0.759	-0.371	-4.48	0.001
کل	اندازه اثر ثابت	13	0.229	0.156	0.229	6.01	0.001
	اندازه اثر تصادفی	13	0.274	-0.216	0.654	1.10	0.271

جدول ۸. اندازه اثر متغیرهای مقوله عوامل فردی مؤثر بر وقوع سرقت

Table 8. The effect size of variables of individual category factors of affecting the occurrence of theft

ردیف	متغیر مورد بررسی	تکرار	میانگین اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	ارزش Z	سطح معناداری
1	اعتیاد سارق	3	0.821	0.713	0.891	8.5	0.001
2	عدم آگاهی	1	0.39	0.23	0.529	4.54	0.001
3	خود کنترلی	1	0.45	0.298	0.58	5.35	0.001
4	کارتن خوابی	1	0.153	-0.023	0.32	1.7	0.089
5	فرار از منزل	1	0.11	-0.067	0.28	1.22	0.222
6	سطح تحصیلات	1	0.498	0.386	0.596	7.67	0.001
7	ویژگی‌های روانی -	1	0.599	0.502	0.681	9.7	0.001

سطح معناداری	ارزش Z	حد بالا	حد پایین	میانگین اندازه اثر	تکرار	متغیر مورد بررسی	ردیف
						جسمی	
0.001	11.3	0.737	0.582	0.667	1	انزوای از خود	8
0.001	9.04	0.655	0.466	0.568	1	فقر مالی	9
0.001	11.35	0.739	0.585	0.669	1	دوستان ناباب	10
0.001	11.43	0.742	0.588	0.672	1	احساس بی‌معنایی	11
0.001	9.62	0.678	0.497	0.595	1	احساس بی‌قدرتی	12
0.001	11.87	0.756	0.608	0.689	1	راحت‌طلبی	13
0.001	-12.14	-0.62	-0.764	-0.699	1	اعتقادات مذهبی	14
0.001	9.68	0.68	0.501	0.598	1	تجربیات تلخ کودکی	15
0.001	4.38	0.433	0.175	0.31	1	شکست در زندگی	16
0.001	26.57	0.50	0.441	0.471	18	اندازه اثر ثابت	کل
0.001	4.48	0.632	0.283	0.476	18	اندازه اثر تصادفی	

جدول ۹. اندازه اثر متغیرهای مقوله عوامل فرهنگی - اجتماعی مؤثر بر وقوع سرقت
Table 9. The effect size of variables of socio-cultural category factors of affecting the occurrence of theft

سطح معناداری	ارزش Z	حد بالا	حد پایین	میانگین اندازه اثر	تکرار	متغیر مورد بررسی	ردیف
0.002	3.05	0.351	0.08	0.22	1	محیط تحصیلی	1
0.001	-6.8	-0.34	-0.056	-0.46	1	گروه‌های مرجع	2
0.004	-2.91	-0.07	-0.342	-0.21	1	حمایت اجتماعی از سارقان	3
0.499	0.676	0.27	-0.134	0.071	3	پیوند اجتماعی	4
0.001	5.36	0.714	0.408	0.581	1	پیوند افتراقی	5
0.001	4.17	0.619	0.255	0.456	1	نظارت اجتماعی	6
0.001	10.16	0.552	0.397	0.478	2	انزوای اجتماعی	7
0.001	8.29	0.482	0.314	0.401	1	بیگانگی اجتماعی	8
0.001	4.2	0.306	0.114	0.212	2	کنترل اجتماعی	9
0.001	13.81	0.708	0.581	0.649	1	دوری از ارزش‌ها و هنجارها	10
0.001	14.47	0.33	0.257	0.296	14	اندازه اثر ثابت	کل
0.028	2.19	0.465	0.029	0.26	14	اندازه اثر تصادفی	

جدول ۱۰. اندازه اثر متغیرهای مقوله عوامل انتظامی مؤثر بر وقوع سرقت

Table 10. The effect size of variables of disciplinary category factors of affecting the occurrence of theft

ردیف	متغیر مورد بررسی	تکرار	میانگین اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	ارزش Z	سطح معناداری
1	کنترل سارقان	1	0.78	0.733	0.819	18.67	0.001
2	به کارگیری مجازات‌های جایگزین	1	0.786	0.74	0.824	18.94	0.001
3	میزان اختیارات پلیس	1	0.737	0.683	0.783	18.85	0.001
4	تناسب و اجرای دقیق احکام	1	0.97	0.963	0.976	37.37	0.001
کل	اندازه اثر ثابت	4	0.858	0.843	0.872	45.92	0.001
	اندازه اثر تصادفی	4	0.858	0.639	0.948	4.75	0.001

طبق جداول بالا، رابطه عوامل خانوادگی با وقوع سرقت به وسیله ۱۳ فرضیه بررسی شده که میانگین اندازه اثر آن‌ها ۰/۲۷۴، تعداد ۱۸ فرضیه به بررسی رابطه عوامل فردی با وقوع سرقت پرداخته و میانگین اندازه اثر آن‌ها ۰/۴۷۶، تعداد ۱۴ فرضیه به بررسی رابطه عوامل فرهنگی- اجتماعی با وقوع سرقت پرداخته و میانگین اندازه اثر آن‌ها ۰/۲۶ و در نهایت تعداد ۴ فرضیه به بررسی رابطه عوامل انتظامی با وقوع سرقت پرداخته‌اند و میانگین اندازه اثر آن‌ها ۰/۸۵۸ به دست آمده است که همه‌ی این اندازه‌های اثر به جز اندازه اثر عوامل خانوادگی در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشند.

ارزشیابی ناهمگنی متغیرهای مستقل بر وقوع سرقت

جدول ۱۱. نتایج آزمون همگونی کل متغیرها

Table 11. Results of test of homogeneity of all variables

آماره Q	درجه آزادی	سطح معناداری	I ²
2992.24	38	0.001	98.73

در جدول ۱۱ مشاهده می‌شود که آماره Q با احتمال ۰/۰۰۱ معنادار است؛ بنابراین فرض صفر مبتنی بر همگونی اندازه‌های اثر رد می‌شود و نتیجه می‌گیریم که گروه مطالعات تحت بررسی، ناهمگون می‌باشند. همچنین شاخص I² نشان می‌دهد که ۹۸/۷۳ درصد از تغییرات کل مطالعات به دلیل ناهمگنی مطالعات می‌باشد. لذا تلفیق آن‌ها با مدل اثرات ثابت موجه

فرامطالع پژوهش‌های عوامل مؤثر بر سرقت...؛ گراوند و دلاور ۲۵

نیست و باید از مدل اثرات تصادفی به‌منظور ترکیب نتایج استفاده کرد. درواقع این آزمون به ما می‌گوید که رابطه بین عوامل خانوادگی، فردی، فرهنگی- اجتماعی و انتظامی با وقوع سرقت، به‌شدت به لحاظ ویژگی‌ها و مشخصات مطالعات متفاوت‌اند و در این وضعیت باید از متغیرهای تعدیل‌گری برای مشخص کردن واریانس و محل این تفاوت‌ها استفاده کرد. البته در این پژوهش تلاش‌های زیادی برای شناسایی این متغیرها صورت گرفت. مراجعه مجدد به اطلاعات گردآوری‌شده در چک لیست‌ها و بررسی مجدد فرضیات و متغیرها نیز انجام شد و نقش تعدیل‌کنندگی متغیرهای سال انجام پژوهش، روش نمونه‌گیری، احراز روایی و پایایی ابزار پژوهش و جنسیت گروه نمونه موردبررسی قرار گرفت.

تحلیل متغیرهای تعدیل‌کننده در رابطه عوامل خانوادگی، فردی، فرهنگی- اجتماعی و انتظامی با وقوع سرقت

جدول ۱۲. تحلیل متغیرهای تعدیل‌کننده در رابطه عوامل خانوادگی، فردی، فرهنگی- اجتماعی و انتظامی با وقوع سرقت

Table 12. Analysis of moderating variables in relation to family, individual, socio-cultural and disciplinary factors with the occurrence of theft

آزمون Q	فاصله اطمینان		بر آورد نقطه‌ای اندازه اثر	تعداد فرضیه‌ها	متغیر	شاخص آماری متغیر تعدیل کننده
	حد بالا	حد پایین				
13.92 (0.003)	0.758	0.439	0.624	2	85-87	سال انجام پژوهش
	0.64	0.284	0.482	15	88-90	
	0.34	-0.073	0.14	8	91-93	
	0.831	0.205	0.604	14	94-96	
2.48 (0.047)	0.826	0.148	0.579	11	در دسترس	روش نمونه گیری
	0.629	0.09	0.393	15	سرشماری	
	0.482	0.134	0.319	3	تصادفی خوشه‌ای	
	0.708	0.245	0.513	10	تصادفی ساده	
1.69 (0.193)	0.618	0.283	0.467	37	بله	احراز روایی و پایایی ابزار
	0.758	0.439	0.624	2	خیر	
0.207 (0.649)	0.624	0.289	0.473	37	مرد	جنسیت
	0.633	0.388	0.521	2	زن	

همان‌طور که در جدول ۱۲ مشاهده می‌شود آماره Q در مورد متغیرهای سال انجام پژوهش و روش نمونه‌گیری معنادار بود، اما احراز روایی و پایایی پژوهش و جنسیت نمی‌توانند در رابطه عوامل خانوادگی، فردی، فرهنگی- اجتماعی و انتظامی با وقوع سرقت نقش تعدیل‌کننده ایفا کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

باتوجه به افزایش تعداد پژوهش‌های موجود در حوزه سرقت و شناسایی عوامل متعدد مؤثر بر سرقت، نیاز به انجام پژوهشی ترکیبی برای شناسایی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر وقوع سرقت احساس می‌شود. لذا هدف از این پژوهش، فرامطالعه پژوهش‌های عوامل مؤثر بر وقوع سرقت در طول سال‌های ۸۵ تا ۹۶ در کلانشهر تهران و راهکارهای مقابله با آن است. نتایج نشان داد، تعداد ۱۳ فرضیه به بررسی رابطه عوامل خانوادگی با وقوع سرقت پرداخته‌اند و میانگین اندازه اثر آن‌ها ۰/۲۷۴ به‌دست‌آمده است که در سطح ۰/۰۱ معنادار نمی‌باشد. با بررسی متغیرهای موجود در این مقوله مشخص می‌شود که ۳ فرضیه به رابطه از هم‌گسیختگی خانواده، ۲ فرضیه ناسازگاری خانواده، ۲ فرضیه فقر مالی خانواده با وقوع سرقت پرداخته‌اند که در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشند. همچنین بی‌سوادی و کم‌سوادی والدین، اعتیاد والدین، کارکردهای تربیتی و آموزشی خانواده، زندگی در شرایط نامطلوب، عدم کنترل و نظارت خانواده و طلاق والدین نیز هرکدام یک‌بار بررسی شده‌اند که اندازه اثر گزارش شده آن‌ها معنادار می‌باشد. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های (Shoemaker, 2009; Caldwell, Beutler, Ross & Zimmermann, 2006; Romero & Ruiz, 2007; Silver, 2006; Demuth & Brown, 2004; Dehghani, Roushan, Ganjavi, 2008; Changizi, 2007) همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که جدایی‌های طولانی، فقدان والدین، ارتباط کم با والدین و نبود رابطه والد- فرزند و تضادهای خانوادگی، در بروز اختلال‌های شخصیتی نقش اساسی دارند (Haskev, 1997؛ به نقل از Kaheni, Hassanabadi & Saadatjoo, 1999) که این امر یکی از عوامل مهم ناسازگاری، بزه‌کاری و بروز رفتارهای ناپه‌نچار در افراد است. طلاق و مرگ یک یا هر دو والدین، باعث می‌شوند ساختار خانواده دچار آشفتگی شود. زندگی در یک خانواده تک‌والدی فشار بیشتری را هم بر والد و هم بر نوجوان وارد می‌کند و وقتی این فشار بیشتر می‌شود که والد به لحاظ اقتصادی نیز تحت فشار باشد (Biabangard, 2011). بسیاری از نوجوانان با ضربه عاطفی ناشی از گسیختگی خانواده و

تغییرات مکرر در ساختار خانواده، خودشان را تحت فشار می‌بینند و با ورود زودرس به حیطه تمایلات جنسی و تمایل به انجام رفتارهای پرخطر، از خود واکنش نشان می‌دهند (Siegel, 1998؛ به نقل از Aliverdi Nia, Riahi & Mousavi Chashami, 2008؛ Joset, 2003).

سطح تحصیلات والدین به شکل مستقیم و غیرمستقیم بر بروز بزه‌کاری در نوجوانان و جوانان نقش مهمی را ایفا می‌کند. نوجوانان و جوانانی که والدین آن‌ها از سطح تحصیلات بالاتری برخوردارند در مقایسه با همسالانی که والدین آن‌ها از تحصیلات پایین‌تری برخوردارند گرایش کمتری به انجام رفتارهای بزه‌کارانه دارند؛ چرا که والدین آن‌ها به دلیل سبک تربیتی توأم با مراقبت و کنترل، شرایط فرهنگی و اقتصادی مناسب، تماس بیشتر با محیط اجتماعی و آگاهی دقیق‌تر از عوامل سوق‌دهنده نوجوان و جوان به سمت رفتارهای آسیب‌زا و پیشگیری از این عوامل کمک مؤثری به پایین‌تر بودن میزان بروز رفتارهای ناسالم اجتماعی می‌کنند. فرزندان این قبیل خانواده‌ها از قابلیت و توانایی بیشتری برای تمییز رفتارهای سالم و ناسالم اجتماعی برخوردار هستند که این مهم با ارائه اطلاعات دقیق و مفید از سوی والدین همبسته است (Kristjansson & et al, 2010؛ به نقل از Nazari, 2015).

افرادی که والدینشان نظارت و کنترلی بر رفتار آن‌ها ندارند، بیش از سایر افراد در رفتارهای بزه‌کارانه شرکت می‌کنند (Heilbrun, Goldstein & Redding, 2005). مطالعات این مسأله را تأیید می‌کنند که والدین نوجوانان بزه‌کار و ضد اجتماع، عموماً اطلاعات اندکی راجع به حدود تقریبی مکان حضور فرزندان‌شان دارند و نمی‌دانند آن‌ها در حال انجام چه کاری هستند (Singer, 2004). ثرونبری و کرون^۱ (2003) غیرمحمتمل می‌دانند نوجوانانی که شدیداً تحت نظارت والدین خود بوده و به آن‌ها وابسته‌اند، درگیر فعالیت‌های بزه‌کارانه و یا خشونت‌آمیز شوند. آن‌ها همچنین اشاره کردند که نظارت والدین را می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین عنصر از میان متغیرهای مرتبط با فرزندپروری در پیش‌بینی رفتارهای بزه‌کارانه در نظر گرفت.

کارکردهای تربیتی و آموزشی خانواده تلاش مشترکی است برای برقراری و حفظ تعادل در خانواده به‌گونه‌ای که اعضاء به‌طور عاطفی به‌هم‌پیوسته‌اند و درعین حال برای گسترش هویت فردی خود تشویق شده‌اند، آن‌ها می‌توانند تعارض را تحمل کنند و با میل و

---

1. Thornberry & Krohn

رغبت درخواست کمک اعضا را وقتی نیازمند کمک‌اند اجابت کند (Sanaei, 2018). خانواده با عملکرد بالا در زمینه‌های حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار راهکارهای مناسب را به کار می‌گیرند و همه اعضا نسبت به مسائل و مشکلات خانواده فعال می‌شوند اما در خانواده‌های با عملکرد ضعیف و ناکارآمد، مشکلات نقش پیش می‌آید که طی آن نقش‌ها به‌طور مناسب تخصیص نمی‌یابند یا اگر تخصیص پیدا کنند به‌طور شایسته انجام نمی‌گیرند و یا عضو، نقشی را که متناسب با جایگاه او در ساختار خانواده نیست می‌پذیرد (Bahari & Saberi, 2004).

به‌طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان داد که رابطه بین متغیرهای ازهم‌گسیختگی خانواده، ناسازگاری و اختلافات خانواده، بی‌سوادی و کم‌سوادی والدین، اعتیاد والدین، کارکردهای تربیتی و آموزشی خانواده، زندگی در شرایط نامطلوب، عدم کنترل و نظارت خانواده و طلاق والدین با وقوع سرقت حمایت لازم را دریافت کرد، ولی رابطه بین متغیر فقر مالی خانواده حمایت لازم را دریافت نکرد.

همان‌طور که نتایج نشان داد، تعداد ۱۸ فرضیه به بررسی رابطه عوامل فردی با وقوع سرقت پرداخته‌اند و میانگین اندازه اثر آن‌ها ۰/۴۷۶ به‌دست آمده است که در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می‌باشد که با توجه به معیار کوهن اندازه اثر آن زیاد می‌باشد. با بررسی متغیرهای موجود در این مقوله مشخص می‌شود که ۳ فرضیه به رابطه اعتیاد سارق با وقوع سرقت پرداخته‌اند که در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. همچنین عدم آگاهی، خودکنترلی، سطح تحصیلات، ویژگی‌های روانی- جسمی، انزوای از خود، فقر مالی، دوستان ناباب، احساس بی‌معنایی، احساس بی‌قدرتی، راحت‌طلبی، اعتقادات مذهبی، تجربیات تلخ کودکی و شکست در زندگی نیز هرکدام یک‌بار بررسی شده‌اند که اندازه اثر گزارش شده آن‌ها در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. همچنین کارتن خوابی و فرار از منزل نیز هرکدام یک‌بار بررسی شده‌اند که اندازه اثر گزارش شده آن‌ها معنادار نمی‌باشد.

اعتیاد سارق، اعتقادات مذهبی و احساس بی‌معنایی به ترتیب بیشترین رابطه را با وقوع سرقت دارند. این یافته که بین اعتقادات مذهبی با وقوع سرقت رابطه وجود دارد با نتایج پژوهش‌های (Ahmadi, Khodadadi Sangdeh, Mollazamani, Khanzade & Aminimanesh, 2013؛ Mahmoudinejad, 2001؛ Pearce & Haynie, 2004) همسو است که در پژوهش‌های خود به این مسأله اشاره کرده‌اند که وجود معنویت در افراد خانواده می‌تواند نقشی مهم در پیشگیری از بزه‌کاری داشته باشد. در تبیین احتمالی این یافته می‌توان گفت معنویت و توجه به تعالیم دینی در خانواده نیز از عواملی است که رابطه آن

با بزه‌کاری مورد توجه متخصصان قرار داشته است. باورهای اخلاقی یا مذهبی از جمله عواملی هستند که می‌توانند در شکل دادن شخصیت افراد و دورنگه داشتن آن‌ها از انواع انحراف‌ها نقش بسیار مهمی و والایی داشته باشند. این بی‌اعتقادی به هر صورت تأثیرات منفی خود را به جا می‌گذارد و زمینه و فرصت مناسبی را برای بروز یا رفتن به سمت بزه‌کاری فراهم می‌سازد. همچنین آلودگی یا انحراف‌هایی که افراد ممکن است به آن‌ها گرفتار باشند تأثیرات منفی و مخرب خود را بر شخصیت و رفتارشان خواهد گذاشت. اعتیاد به مواد مخدر، مصرف الکل و مجرم بودن عواملی هستند که در افراد بزه‌کار به وفور مشاهده می‌شود. خانواده‌هایی که دارای پایبندی مذهبی بالایی هستند کمتر مایل به فروپاشی هستند و گسستگی خانواده در آن‌ها کمتر رخ می‌دهد. همچنین نظم در خانواده و ارتباط‌های اعضای آن با یکدیگر نیز می‌تواند تحت تأثیر اعتقادات مذهبی قرار گیرد. لذا اعتقادات مذهبی می‌تواند به واسطه این عوامل بر بزه‌کاری افراد تأثیرگذار باشد (Pearce & Haynie, 2004). همچنین در تبیین احتمالی عدم رابطه معنادار بین کارتن خوابی و فرار از منزل با وقوع سرقت می‌توان به علت محدود بودن حجم نمونه و محدودیت‌های روش نمونه‌گیری باشد.

همان‌طور که نتایج نشان داد، تعداد ۱۴ فرضیه به بررسی رابطه عوامل فرهنگی-اجتماعی با وقوع سرقت پرداخته‌اند و میانگین اندازه اثر آن‌ها ۰/۲۶ به دست آمده است که در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می‌باشد که با توجه به معیار کوهن اندازه اثر آن متوسط می‌باشد. با بررسی متغیرهای موجود در این مقوله مشخص می‌شود که ۳ فرضیه به رابطه پیوند اجتماعی، ۲ فرضیه به رابطه انزوای اجتماعی، ۲ فرضیه به رابطه کنترل اجتماعی با وقوع سرقت پرداخته‌اند که در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می‌باشد. همچنین محیط تحصیلی، گروه‌های مرجع، حمایت اجتماعی از سارقان، پیوند افتراقی، نظارت اجتماعی، بیگانگی اجتماعی و دوری از ارزش‌ها و هنجارها نیز هرکدام یک‌بار بررسی شده‌اند که اندازه اثر گزارش شده آن‌ها معنادار می‌باشد. این یافته با نتایج پژوهش‌های محسنی تبریزی و پروین (2009؛ به نقل از Vatani, Varvaei, Fatemi Movahed, 2017) و ملک‌میان و شریفیان (2009؛ به نقل از Vatani, Varvaei, Fatemi Movahed, 2017) هماهنگ و همسو می‌باشد.

نتایج پژوهش نشان می‌دهند که نظریه‌های مطرح شده به خوبی یافته‌های پژوهش را حمایت و تأیید می‌کنند. هیرشی معتقد بود که برای بزه‌کار شدن فرد نیازی به عوامل انگیزشی نیست؛ تنها عامل مورد نیاز، فقدان کنترل است که به فرد این آزادی را می‌دهد

که فواید جرم را نسبت به هزینه‌های آن عمل بزه‌کارانه سبک‌سنگین کند. فرضیه اصلی این نظریه ارضاء نشدنی بودن ماهیت انسان است. دیدگاه نظارت اجتماعی بر این عقیده است که افراد اصولاً دارای قابلیت بهنجار بودن یا نابهنجار بودن هستند. نکته اصلی این است که جامعه چه رفتاری با فرد داشته باشد. رفتار بهنجار و نابهنجار تنها در درون جامعه داری معنی است و هر جامعه‌ای سعی می‌کند که هنجارهای خود را بر فرد تحمیل کند (Momtaz, 2002؛ به نقل از (Vatani, Varvaei, Fatemi Movahed, 2017). هیرشی که مهم‌ترین پایه‌گذار این نظریه است موضوع پیوند اجتماعی را مطرح می‌کند؛ او بر این اعتقاد است که کج‌رفتاری زمانی واقع می‌شود که پیوند میان فرد و جامعه ضعیف باشد یا گسسته شود. هیرشی معتقد است که چهار عنصر اصلی باعث پیوند فرد و جامعه می‌شوند؛ وابستگی، تعهد، درگیری و اعتقاد. در قالب نظریه فشار- محرومیت، فقدان سرمایه اجتماعی بر مبنای عدم دسترسی به منابع کمیاب، چون اشتغال و آموزش مورد بررسی قرار می‌گیرد. نظریه فشار مدعی است که وقایع استرس‌آور در خانواده یا محیط زندگی، موجب عواطف منفی شده و حاصل آن بزه‌کاری است. بخصوص زمانی که تحقق این وقایع، همراه با فقدان منابع هنجاری چون عدم حمایت والدین و همسالان باشد (Katz, 2002؛ به نقل از (Vatani, Varvaei, Fatemi Movahed, 2017). نظریه فشار بر این ایده تأکید دارد که افراد، در مواجهه با فشارهای اجتماعی، در صورت عدم دسترسی به منابع لازم، دچار نوعی احساس محرومیت و سرخوردگی شده و آماده نقض و شکستن هنجارها و ورود به عرصه رفتارهای پرخطر، بزه‌کارانه و اعمال مجرمانه می‌شوند که در صورت برخورداری از منابع ارتباطی و هنجارهای مناسب، می‌توانند در مواجهه با فشارهای اجتماعی خود را باز تعریف کنند و از ورود به عرصه‌های مجرمانه، پرهیز و اجتناب کنند.

همان‌طور که مشاهده شد تعداد ۴ فرضیه به بررسی رابطه عوامل انتظامی با وقوع سرقت پرداخته‌اند و میانگین اندازه اثر آن‌ها ۰/۸۵۸ به دست آمده است که در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد که با توجه به معیار کوهن اندازه اثر آن زیاد می‌باشد. با بررسی متغیرهای موجود در این مقوله مشخص می‌شود که کنترل سارقان، به‌کارگیری مجازات‌های جایگزین، میزان اختیارات پلیس، تناسب و اجرای دقیق احکام هر کدام یک‌بار بررسی شده‌اند که اندازه اثر گزارش شده آن‌ها در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. اندازه اثر معنادار کنترل سارقان بر وقوع سرقت با نتایج پژوهش قره‌گوزلو (2014) همخوانی دارد. لذا در تبیین این یافته می‌توان این‌گونه بیان کرد که تقویت و ایجاد زمینه‌ها و طراحی سازوکارهای کارآمد برای کنترل سارقان بعد از آزادی می‌تواند زمینه مناسب برای کاهش تکرار سرقت باشد.

فرامطالعہ پژوهش‌های عوامل مؤثر بر سرقت...؛ گراوند و دلاور ۳۱

همچنین نتایج به‌دست‌آمده با نظریه انتخاب عقلایی جرم و نظریه تفاوت ارتباطات و انتقال فرهنگی ساترلند نیز همخوانی دارد. اندازه اثر معنادار به‌کارگیری مجازات‌های جایگزین بر وقوع سرقت در این پژوهش با نتایج پژوهش خاک‌پور و زارعی (2009؛ به نقل از Rouzbeh Golafshani & Emadeddin, 2017) همخوانی دارد؛ زیرا آنان در پژوهش خود با عنوان بررسی دیدگاه‌ها و نظرات مردم درباره زندان زدایی (استفاده از مجازات‌های جایگزین زندان)، طیف وسیعی از فعالیت‌های اجتماعی را به‌عنوان مهم‌ترین راهکارهای جایگزین مجازات زندان شناسایی کردند. همچنین بر افزایش میزان آگاهی مردم، قضاوت و سایر دست‌اندرکاران امور انتظامی و قضایی و فرهنگ‌سازی در این زمینه تأکید داشتند. به‌طورکلی نتایج به‌دست‌آمده در راستای نظریه کنترل اجتماعی دورکیم و کنش متقابل اجتماعی پارسونز می‌باشد. اندازه اثر معنادار میزان اختیارات پلیس بر وقوع سرقت با نتایج پژوهش روزبه گل‌افشانی و عمادالدین (2017) همخوان می‌باشد. نتایج به‌دست‌آمده هم راستا با نظریه بازدارندگی سزار بکاریا می‌باشد. اندازه اثر معنادار تناسب و اجرای دقیق احکام صادرشده بر وقوع سرقت با نتایج پژوهش روزبه گل‌افشانی و عمادالدین (2017) همخوان می‌باشد. همچنین نتایج به‌دست‌آمده با نظریه انتخاب عقلایی جرم و نظریه بازدارندگی سزار بکاریا و نظریه اقتصادی جرم نگاری بکر و نظریه تئوری کلاسیک جرم نیز همخوانی دارد.

ضریب اثر بر اساس متغیر تعدیل‌گر سال انجام پژوهش، برای سال انجام پژوهش ۸۵ تا ۸۷ (۰/۶۲۴) بیشترین اندازه اثر و سال انجام پژوهش ۹۱ تا ۹۳ (۰/۱۴۰) کمترین اندازه اثر را دارند. روش نمونه‌گیری در دسترس (۰/۵۷۹) بیشترین اندازه اثر و روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای (۰/۳۱۹) کمترین اندازه اثر را دارند. رابطه عوامل خانوادگی، فردی، فرهنگی- اجتماعی و انتظامی با وقوع سرقت تحت تأثیر احراز روایی و پایایی پژوهش و جنسیت گروه نمونه قرار نمی‌گیرد.

از مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به ذکر نشدن روش‌شناسی، پایایی، روایی و یا روش نمونه‌گیری در برخی از پایان‌نامه‌ها و مقالات و همچنین نبود اطلاعات یکپارچه پیرامون انواع آسیب‌ها و انجام پژوهش‌های اندک در زمینه آسیب اجتماعی مذکور اشاره کرد.

پیشنهاد‌های کاربردی پژوهش

پیشنهاد‌های روشی

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر مشخص شد که پژوهش‌های انجام شده تا حدود زیادی از نظر ملاحظات نمونه‌گیری، آزمون‌های آماری و روش‌شناسی به‌طور اخص دارای مشکلات اساسی بوده‌اند. برای شناسایی و رفع این مشکلات و اشتباهات، پیشنهادهایی به شرح زیر داده می‌شود:

۱. دقت در نحوه انتخاب جامعه آماری، نحوه محاسبه حجم نمونه و روش نمونه‌گیری و تناسب روش نمونه‌گیری با خصوصیات جامعه آماری و گزارش نمودن جزئیات کار و تمامی خصوصیات جامعه آماری جهت استفاده کامل از آنان در طبقه‌بندی مطالعات.
۲. انجام آزمون‌های پایایی و روایی ابزار گردآوری داده‌ها و بیان نتایج کامل حاصل از این آزمون‌ها.
۳. وجود چارچوب نظری مشخص برای پژوهش‌های دارای فرضیه امری مهم و ضروری است؛ لذا پژوهش‌های مرور شده به علت داشتن فرضیه باید چارچوب نظری مشخص‌تر و مستحکمی داشته باشند. از محققان آتی در این موضوع، انتظار می‌رود که چارچوب نظری مشخص و مدونی داشته باشند و صرفاً به بیان تاریخچه‌ای از نظریات اقتصادی، اجتماعی، محیطی و ... مؤثر بر جرم اکتفا نکنند.
۴. سطح تحلیل برخی از نظریات به‌کاررفته در مبانی نظری پژوهش با متغیرهای موردبررسی در تحقیق همخوانی نداشت و درحالی‌که سطح سنجش متغیرهای حاضر در تحقیق کلان بود، بیشتر محققان از نظریه با سطح خرد (نظریه انتخاب عقلانی) استفاده کردند.
۵. در این بخش از مجموعه نتایج به‌دست‌آمده در فراتحلیل مطالعات انجام شده، می‌توان در تکوین مباحث علم آسیب‌شناسی کمک گرفت. لذا پیشنهاد می‌شود جزوه‌ها و کتاب‌های آسیب‌شناسی، بخشی از مباحث خود را به نتایج به‌دست‌آمده در مطالعات فراتحلیل اختصاص دهند و در صورتی‌که مطالعات فراتحلیل تداوم یابد، فصل‌هایی تحت این عنوان در کتب درسی منظور گردد.

راهکارها و پیشنهاد‌های مؤثر برای جلوگیری از وقوع سرقت

۱. مشاوره‌های لازم درباره آثار سوء طلاق در دادگاه‌های خانواده داده شود و والدین از عواقب تک‌سرپرستی برای فرزندان‌شان آگاه شوند تا درباره جدایی تجدیدنظر کنند.

فرامطالعہ پژوهش‌های عوامل مؤثر بر سرقت...؛ گراوند و دلاور ۳۳

۲. به والدین در خصوص تربیت فرزندان، نحوه برخورد با فرزندان در سنین گوناگون و دوری از افراط و تفریط درباره سخت‌گیری‌های بی‌مورد و بیش‌ازاندازه و همچنین نداشتن نظارت و رهاکردن آنان، آموزش‌های لازم داده شود.
۳. از جمله عوامل مؤثر در ارتکاب جرم، بیکاری و فقر می‌باشد، می‌بایست با برنامه‌ریزی دقیق که نیاز به عزم ملی دارد، نسبت به اشتغال در جامعه و ریشه‌کنی فقر و بیکاری اقدام لازم و بایسته صورت گیرد.
۴. پیشنهاد می‌گردد سازمان زندان‌ها با همکاری نهادهای آموزشی، کلاس‌های آموزش تحصیلی متناسب با طول دوره محکومیت زندانیان، برگزار نماید که نتیجه آن، کاهش فرصت‌های یادگیری جرائم مختلف در طول دوره محکومیت آنان است.
۵. نسبت به اصولی‌تر کردن نظارت‌های اجتماعی اقدام شود و سعی شود بیشتر نظارت به حالت نامحسوس بوده و از جنبه نظارت درونی نسبت به رغبت افراد به این بحث اقداماتی صورت پذیرد.
۶. تقویت روحیه احساس تعلق و تعهد افراد و همچنین مسئولیت‌پذیری اجتماعی با دخالت نوجوانان و جوانان در ساز و کارهای اجتماعی و انجام کارهای گروهی، دادن مسئولیت خدمات شهری به افرادی که به نحوی نظم و آسایش مردم را به هم می‌زنند.
۷. اهتمام والدین در درونی‌سازی ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی در فرزندان از طریق فرایند جامعه‌پذیری، علاوه بر همنوایی آگاهانه و داوطلبانه فرزندان با هنجارهای اجتماعی، باعث شکل‌گیری وجدان اجتماعی در فرزندان نیز می‌گردد که به‌عنوان یک عامل کنترل درونی عمل می‌نماید و در نتیجه احتمال ارتکاب رفتارهای بزه‌کارانه کاهش می‌یابد.
۸. اهتمام جدی والدین در مساعدت و همفکری و راهنمایی فرزندان در انتخاب دوستان و همسالانی مناسب و آگاهی و اطلاع داشتن از این‌که فرزندان‌شان با چه کسانی معاشرت و رفت‌وآمد دارند، کجا می‌روند، چه کار می‌کنند و کی بر می‌گردند، می‌تواند نقش مهم و غیرقابل انکار دوستان و همسالان بزه‌کار را در ارتکاب رفتار بزه‌کارانه به حداقل برساند.
۹. ایجاد یک سیستم کنترل از طریق نیروی انتظامی برای سارقان پس از آزادی از زندان که مدت و چگونگی آن به ویژگی‌های فرد و زمان اصلاح وی بستگی دارد.

۱۰. برای پیشگیری از مفاسد زندان و کانون یا مؤسسات دیگر، دادگاه و یا مقام صلاحیت‌دار بتواند ضمن سپردن طفل به والدین یا سرپرست قانونی و یا خانواده‌ای دیگر، دستور حبس در منزل را صادر و برای نگهداری وی شرایطی را تعیین کند.

تشکر و سپاسگزاری

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان «فرا مطالعه تحقیقات سرقت، نزاع و قاچاق مواد مخدر در طول سال‌های ۸۵ تا ۹۶ در کلانشهر تهران و راهکارهای مقابله با آن» است که با حمایت پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا و با همکاری مرکز نخبگان و استعداد‌های برتر انجام شده است. بدین‌وسیله از پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا و مرکز نخبگان و استعداد‌های برتر به خاطر همکاری ارزنده‌شان در اجرای این پژوهش و همچنین از دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی کلانشهر تهران (دانشگاه علوم انتظامی امین، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه الزهراء، دانشگاه خوارزمی، دانشگاه شهید بهشتی) و سایر سازمان‌های شهر تهران از جمله دفتر تحقیقات آگاهی و ستاد مبارزه با مواد مخدر نهایت قدردانی را داریم.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

این مقاله از نوع فرامطالعه است و نمونه انسانی و حیوانی نداشته است.

حامی مالی

این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی جایگزین خدمت نویسنده اول مقاله (هوشنگ گراوند) می‌باشد که مورد حمایت پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا بوده و با همکاری مرکز نخبگان و استعداد‌های برتر انجام شده است.

مشارکت نویسندگان

جناب آقای دکتر دلاور در تمام مراحل انجام طرح پژوهش و مقالات مستخرج از آن، نظارت کامل داشته‌اند و اصلاحات مورد نیاز را اعمال نموده‌اند.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

References

- Abasi Esfajair, AA. Ghorbani Asl, VA. (2016). *The Role of Social Components in Preventing Urban Crimes (Theft and Drugs) Case Study of Sari City Area Three*. Urban Sociological Studies. 6 (20): 157-186. [in Persian]
- Abdi, RA. Abdi, T. Najafi Khajeh Bolagh, A. (2018). *Investigating the role of social crime prevention components in Islam in police success*. Journal of Social Security Studies. 54, 55-97. [in Persian].
- Agnew, R. (1995). *The contribution of social-psychological strain theory to the explanation of crime and delinquency*. The legacy of anomie theory. 6, 113-138.
- Ahmadi, Kh. Khodadadi Sangdeh. J. Mollazamani. A. Khanzade. M. Aminimanesh. S. (2013). *Adolescents'high risk behavior: The role of parental monitoring and affiliation with deviant peers*. Journal of Counseling Research. 12 (48): 4-22. [in Persian]
- Aliverdi Nia, A. (2014). *The study on relationship between drug addiction and stealing vehicle parts and stealing property/valuables inside the vehicle (A case study of Tehran city)*. Entezam-E- Ejtemaei. 6 (1): 27-56. [in Persian]
- Aliverdi Nia, A. Riahi, ME. Mousavi Chashami, SM. (2008). *The Sociological Study of Delinquency: An Experimental Test of of Agnew's General Strain Theory*. Iranian Journal of Sociology. 8 (2): 111-83. [in Persian]
- Azkiya, M. Tavakoli, M. (2006). *Meta-analysis of Job Satisfaction Studies in Educational Organizations*. Quarterly journal of Social Science. 27, 1-26. [in Persian]
- Baniasad, Z. Bahrami, M. (2013). *Investigating the relationship between the implementation of the police social security promotion plan and the feeling of security in Qeshm city*. Hormozgan disciplinary scientific discipline. 4 (12): 115-152. [in Persian]
- Bahari, F. Saberi, M. (2004). *Comparison of family performance of divorced couples referred to forensic medicine organization and non-divorced couples*. Scientific Journal of Forensic Medicine. 10 (34): 75-79.
- Bayat, B. (2008). *Meta-analysis of Social Injuries*. Tehran: Publications of Law Enforcement Force of the Islamic Republic of Iran. [in Persian]
- Bayat, B. (2010). *Meta theft analysis theft*. Social Security Studies. 19: 113-134. [in Persian]
- Biabangard, I. (2011). *Adolescent psychology*. Ninth Edition. Tehran: Islamic Culture Publication Office. [in Persian]

- Bottoms, AE. Wiles, P. (1997). *Environmental criminology*: The Oxford handbook of criminology.
- Caldwell, RM. Beutler, LE. Ross, SA. Silver, NC. (2006). *Brief report: An examination of the relationships between parental monitoring, self-esteem and delinquency among Mexican American male adolescents*. Journal of Adolescence. 29, 459-464.
- Carriaga, LM. Worrall, LJ. (2015). *Police Levels and Crime: A Systematic Review and Meta-Analysis*. The Police Journal: Theory, Practice and Principles. 88(4): 315-333.
- Changizi, L. (2007). *Parental Divorce on Delinquency of 14-14 Year Old Adolescent Girls in Ahvaz. Master thesis*. University of Rehabilitation Sciences and Social Welfare. [in Persian]
- Dadmehr, AA. Rahimzadeh, S. Ziaei, M. (2018). *Meta-analysis of the effectiveness of educational interventions in the field of reducing students' social harms*. Second International Conference on Comparative Education. 20-22 November 2019, University of Kashan, Faculty of Basic Sciences. [in Persian]
- Dehghani, M. Roushan, M. Ganjavi, A. (2008). *An Investigation on Insufficient Forensic Psychology Assessment of Juveniles in Correction Service Center*. Journal of Family Research. 4 (14): 167-178. [in Persian]
- Delavar, A. (2015). *Research Methodology in Psychology and Educational Sciences*. Publishing editing. [in Persian]
- Demuth. S. Brown. SL. (2004). *Family structure, family processes, and adolescent delinquency: the significance of parental absence versus parental gender*. Journal of research in crime and delinquency. 41 (1): 58-81.
- Emadeddin, SR. (2015). *Investigating Factors Influencing Repeat Robbery by thieves "record" in sixth chief stations of Tehran police commander*. Master thesis. [in Persian]
- Hayhurst, PK, Pierce, M, Hickman, M. Seddon, T. Dunn, G. Keane, J. Millar, T. (2017). *Pathways through Opiate Use and Offending: A Systematic Review*. International Journal of Drug Policy. 039, 1-13.
- Heilbrun. K. Goldstein. NES. Redding. RE. (2005). *Juvenile Delinquency: Prevention, Assessment and Intervention*. 1st ed. New York: Oxford University Press.
- Jafari, M. Akbari, HR. (2014). *The Impact of Public Participation Management on Prevention of Livestock theft*. Journal of Social Discipline. 6 (3):35 - 57. [in Persian]
- Joshan, D. (2006). *Investigating the causes and motives of robbery of residential areas east of tehran and ways to deal with it*. Master thesis. [in Persian]

- Jost, GF. (2003). *Juvenile delinquency in Japan: Reconsidering the Crisis*. 1st ed. Boston: Brill's Japanese studies library
- Kalantari, M. Ghasri, M. Jabbari, MK. Ghezelbash, S. (2013). *Geographical Investigating of Crime in Central Business District (CBD)*. *geores*. 28 (2):13-32. [in Persian]
- Kaldi, A. Vaziri Pak, R. (2010). *Social factors influencing on robbery in Iran (A case study of Tehran Railway Station: 2004-2006)*. *Journal of Iranian social development studies*. 1(3):173-179. [in Persian]
- Kaheni, S. Hassanabadi, M. Saadatjoo, SA. (1999). *Comparison of Anxiety and Aggression in Adolescents 12-19 Years Old in Discrete and Continuous Families*. *Scientific Journal of Birjand University of Medical Sciences*. 7 (1): 9-15 [in Persian]
- Madahi, M. (2011). *Analysis effect of poverty and inequality income on crime (theft) among the provinces all over the country*. *Journal of Economic Research*. 11 (3): 303-324. [in Persian]
- Maguire, M. Morgan, R. Reiner, R. (2012). *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford University Press.
- Mahmoudinejad, Kh. (2001). *Comparison of the psychological climate of the family of normal and delinquent adolescents*. Master thesis. Al-Zahra University. [in Persian]
- Bessette, JM. (2000). *Sociologie du crime. Translated by vahida*. Mashhad: Astan Quds Razavi. [in Persian]
- Mooney, LA. Knox, D. Schacht, C. (2014). *Understanding social problems*: Nelson Education.
- Naseri, S. Makarian Farg, Z. Hazrati, S. (2018). *Investigating the Role of Social and Cultural Factors Affecting Non-Returning to Prison among the Prisoners in South Khorasan Province*. *Journal of Social Disciplinary Research*. 10 (3): 28-49. [in Persian]
- Nazari, AM. (2015). *The Role of Family in Juvenile Delinquency: A Meta-Analysis of Current Research*. *journal of counseling research*. 14 (55):114-135. [in Persian]
- Noghani Dokht Bahmani, M. Mir Mohamad Tabar, SA. (2015). *Study of Economic Factors Affecting the Crime (Meta-analysis of Research Conducted in Iran)*. *Strategic Research on Social Problems in Iran*. 4 (3): 85-102. [in Persian]
- Pearce, LD. Haynie. DL. (2004). *Intergenerational Religious Dynamics and Adolescent Delinquency*. *Social Forces*. 82 (4): 1553-1572.
- Posick, Ch. Rocque, M. Whiteacre, K. (2012). *Examining Metal Theft in Context: An Opportunity Theory Approach*. *Justice Research and Policy*. 14(2): 79-102.

- Qara Gozlu, A. (2014). *Investigating methods of controlling criminals with a history of crime prevention*. Master Thesis, University of Law Enforcement Sciences. [in Persian]
- Rahimi, M. Edrisi, A. (2010). *Investigating Factors Affecting Theft (Case study: Male clients of Tehran Correctional Center)*. Journal of Social Security Studies. 1 (23): 89-117. [in Persian]
- Romero, AJ. Ruiz, M. (2007). *Does familism lead to increased parental monitoring?* Protective factors for coping with risky behaviors. Journal of Child and Family Studies. 16(2): 143-154.
- Rouzbeh Golafshani, A. Emadeddin, SR. (2017). *Effective measures to investigate the theft of recidivism in the eighth chief stations in Tehran*. Journal of Social Security Studies. 8 (52): 119-228. [in Persian]
- Safari, A. (2006). *Theft in Iran*. Tehran: Salman Publishing. [in Persian]
- Salimi, A. Delavarei, M. (2001). *The Sociology of Deviations*. Qom: Research Institute of Hawzeh and University. [in Persian]
- Shayegan, F. Jebeli, M. (2010). *Investigating the Individual Factors Affecting Criminal Attitude (Women's Theft)*. Police Women. 4 (13): 63-100. [in Persian]
- Shoemaker, D. J. (2009). *Juvenile Delinquency*. 1st ed. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- Siegel, JL. (2016). *Criminology: Theories, Patterns and Typologies*. Ninth Edition, Thomson/Wadsworth, Belmont, CA.
- Singer, MI, Flannery, DJ, Guo. S. Miller, D. Leibbrandt, S. (2004). *Exposure to violence, parental monitoring, and television viewing as contributors to children's psychological trauma*. Journal of Community Psychology. 32, 489-504.
- Soleymani, M. Nayebi, H. (2012). *Elucidating the Relationship between Self-alienation and Juvenile Delinquency*. Journal of Social Security Studies. 3 (32): 89-111. [in Persian]
- Sanaei, B. (2018). *Marriage and family assessment scales*. Tehran: Besat Publishing Institute. [in Persian]
- Thornberry, TP. Krohn, MD. (2006). *Taking stock of delinquency: An overview of findings from contemporary longitudinal studies*: Springer Science & Business Media.
- Vatani, A. Varvaei, A. Fatemi Movahed, H. (2017). *The Study of the Nature and the Factors Affecting the Occurrence of Robbery*. Journal of Social Discipline. 9 (1): 127- 154. [in Persian]
- Vatani, A. Fatemi Movahed, H. (2016). *On the investigation of factors affecting the incidence of armed robberies*. Social discipline. 8 (2): 85-108. [in Persian]

- Vedadhir, AA. Naderi, H. (2019). *Theft Studies in Iran: A Meta Analysis*. Social problems of Iran. 10 (1): 263-285. [in Persian]
- Velaei, H. (2015). *Determining the factors affecting the commission of robbery by persons under 18 with criminological approach*. Master thesis. [in Persian]
- Wickramasekera, N. Wright, J. Elsey, H. Murray, J. Tubeuf, S. (2015). *Cost of crime: A systematic review*. Journal of Criminal Justice. 43(3): 218-228.
- Zimmermann, G. (2006). *Delinquency in male adolescents: The role of alexithymia and family structure*. Journal of adolescence. 29(3): 321-332.